

VII, 9, 37.093 f.

Trgovski Tovariš

XXVI \\ Ljubljana \\ 1929

Uredil Josip J. Kavčič

Vsebina:

Štev. 1 — januar

<i>Nova doba</i> — Jos. J. Kavčič	1
<i>Pomen svetlobne reklame za trgovino in mesta</i> — Dr. Joža Bohinjec	3
<i>Trgovske ideje</i> — H. Ford	5
<i>Moderna Turčija</i> — T. G.	9
<i>Zavarovanje trgovcev za slučaj bolezni</i> — Dr. Al. Aranicki	12
<i>Ustanovitev društva «Trgovski dom» v Ljubljani</i>	14
<i>To in ono</i> // Vzgledna trgovca // Privrednik // Zavarovanje // Svetska konjunktura v letu 1928 // Kreditne zadruge v Jugoslaviji // Statistika stečajev leta 1928 v naši državi // Novozgrajene železniške proge v naši državi // Ameriška posojila // Koliko dajo državi monopoli // Kako so izumili film // Statistični podatki o naši trgovinski mornarici	16
<i>Listek</i> // <i>Nespodoben kompanjon</i> — Maurice Dekobra	21
<i>Društvene vesti</i> // Srebrni jubilej dela gen. ravnatelja Tykača // VI. redna odborova seja TDM // Merkurjev ples	22

Štev. 2 — februar

<i>Svetska produkcija</i> — Dr. L. L. Böhm	25
<i>Pokojninsko zavarovanje nameščencev</i> — Dr. Janko Vrančič	30
<i>Moderna Turčija</i> — T. G.	34
<i>Prava pota</i> — Janko S.	36
<i>Ob otvoritvi palače Delavske zbornice v Ljubljani</i>	38
<i>Umestni migljaji</i> — Fr. Zelenik	40
<i>Gospodarska književnost</i> // «Narodno blagostanje»	42
<i>To in ono</i> // Vpliv gospodarjev v ljubljanskem in beograjskem občinskem svetu // Vrhovni zakonodajni svet // Število podjetij v naši državi // Stečaji v januarju 1929 // Državno posestvo «Belje» // «Gospodarstvo», glasilo slovenskih privrednika v Južnoj Americi // Kreditni zavod za trgovino in industrijo v Ljubljani	44
<i>Društvene vesti</i> // VII. odborova seja TDM	48

Štev. 3 — marec

<i>Organizacija industrijcev v Italiji</i> — Dr. Joža Bohinjec	49
<i>Pospješevanje mednarodne gospodarske statistike</i> — Anton Podgoršek . .	52
<i>Začetek proučevanja konjunktura v Sloveniji</i> — Dr. Aleksander Bilimović	54
<i>Zunanja trgovina Kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev</i> — Mirko Mermolja	56
<i>Zdravljenje ali zabrana bolezni?</i> — Henry Ford	63
<i>Manj dela — več uspeha</i> — Fr. Zelenik	67
<i>To in ono</i> // Naša trgovska bilanca za l. 1928 // Stečaji v februarju 1929	
<i>Zakon o osebnih imenih</i> // Težkoče angleške industrije // Zrakoplovna	
<i>industrija v Zedinjenih državah</i> // Prekoceanske ladje // Ruska	
<i>petrolejska industrija</i> // Zlato // Produkcija premoga na Angleškem	70

Štev. 4 — april

<i>Naše gospodarske prilike vobče ter trgovina in industrija</i> — Dr. Fran	
Windischer	73
<i>Organizacija duševnih delavcev</i> — Dr. Joža Bohinjec	75
<i>Italijansko gospodarstvo in fašizem</i> — A. P.	78
<i>Trgovci ter njihovi nameščenci in pokojninsko zavarovanje</i> — Dr. J. Vrančič	80
<i>Moderna Turčija</i> — T. G.	85
<i>Zunanja trgovina Kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev</i> — Mirko Mermolja	86
<i>Priprave za preuredbo trgovske stanovske organizacije v Hrvatski in</i>	
<i>Slavoniji</i>	91
<i>Občni zbor «Merkurja»</i>	93
<i>Društvene vesti</i> // VIII. in IX. redna odborova seja TDM	96

Štev. 5 — maj

<i>Izpremenjene socialne razmere v trgovini in zaščita njenih interesov</i> —	
Josip J. Kavčič	97
<i>Kontrola izvoza poljskih pridelkov</i> — I. M.	99
<i>Reklama v napisih, tablah, izveskih, inseratih in lepakih</i> — P. š. . . .	101
<i>Trgovci ter njihovi nameščenci in pokojninsko zavarovanje</i> — Dr. J. Vrančič	106
<i>Moderna Turčija</i> — T. G.	110
<i>Gospodarska književnost</i> // <i>Gradivo za statistiko trgovine, obrta in indu-</i>	
<i>strije v Sloveniji</i>	112
<i>To in ono</i> // Naše trgovinske pogodbe z inozemstvom // Prijave in objave	
trgovin v Sloveniji // Merkurov vjesnik // Stečaji v mesecu marcu	
in aprilu 1929 // Stečaji v letošnjem letu // Razdelitev čistega dobička	
Državne razredne loterije // Promet zagrebške borze v letu 1928 //	
Trgovska bolniška blagajna v Avstriji // Državni monopoli // Kon-	
kurenca med Nemčijo in Francijo na balkanskem trgu // Stavke na	
češkoslovaškem leta 1928 // Ameriško bogastvo // Ameriška in nemška	
industrija avtomobilov	113
<i>Društvene vesti</i> // Občni zbor «Merkurja» // Slovensko trgovsko društvo	
v Mariboru	116

Štev. 6 — junij

<i>Za višjo trgovsko usposobljenost</i> — V. P—l.	121
<i>Delovanje Jugoslovanskega nacionalnega odbora Mednarodne trgovske</i>	
<i>zbornice</i>	123
<i>Reklama v napisih, tablah, izveskih, inseratih, lepakih i. dr.</i> — P. š. . .	125
<i>Zunanja trgovina Kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev</i> — Mirko Mermolja	129

<i>Iz ruskega gospodarskega življenja</i>	133
<i>To in ono // Desetletnica «Skopske trgovačke omladine» // Stečaji v mesecu maju 1929 // Koliko je država zgradila v 10 letih // Carinska vojna med Ameriko in Evropo?</i>	136
<i>Pri Šiljukih in Dinkih v Sudanu — Milorad Rajčević</i>	139
<i>† Ivan Kostevec</i>	141
<i>Društvene vesti // Občni zbor «Merkurja» // Merkurjev izlet // I. redna odborova seja Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani</i>	142

Štev. 7 — julij

<i>Pred reformo socialne zakonodaje — Dr. J. Bohinjec</i>	145
<i>Trgovina, kultura in kretanje kapitala — Herbert Hoover</i>	148
<i>Reklama v izložbenem oknu in s svetlobo — P. š.</i>	152
<i>K zaključku šolskega leta na gremijalni trgovski šoli v Ljubljani — R. G.</i>	155
<i>† Dr. Gregor Žerjav</i>	158
<i>Zunanja trgovina Kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev — Mirko Mermolja</i>	159
<i>To in ono // Statistika prevoznih sredstev // Novi obrtni zakon // Zanimivi podatki o našem bankarstvu // Zbornica bank // Porast potnikov na naših železnicah // Nemške reparacije in Jugoslavija // Stečaji v mesecu juniju 1929 // Panevropa // Gospodarska konferenca Male antante // Splošna carinska zaščita v raznih državah // Avstrijska gospodarska kriza // Cena srebra // Elektrifikacija železnic</i>	164
<i>Pri Šiljukih in Dinkih v Sudanu — Milorad Rajčević</i>	167

Štev. 8—9 — avgust—september

<i>Stirideset let borbe za starostno preskrbo privatnih uradnikov — Dr. Ant. Sagadin</i>	169
<i>Vprašanje nameščencev na Mednarodni konferenci dela — Anton Podgoršek</i>	171
<i>Poučno potovanje trgovskih akademikov po Grčiji, Turčiji in Bolgariji — Dr. Anton Slodnjak</i>	175
<i>Smernice socijalnega zavarovanja — Evgen Lovšin</i>	184
<i>Evropa — Amerika — Dr. Dim. Mišić — T. G.</i>	188
<i>Zunanja trgovina Kralj. Srbov, Hrvatov in Slovencev — Mirko Mermolja</i>	190
<i>Trgovec in njegov sin kot naslednik</i>	198
<i>Biseri in njih evropsko tržišče</i>	199
<i>To in ono // Polletna trgovinska bilanca // Izkoriščanje vodnih sil na Krki in Cetini v Dalmaciji // Neposredni davki // Letošnja trgatve opija v Južni Srbiji // Stečaji v juliju in avgustu // Nemške reparacije // Polletna trgovinska bilanca Češkoslovaške // Trgovske vezi z Albanijo // Albanski državni proračun // Avstrijsko-jugoslovska trgovska zbornica // Redka propaganda // Monopol žita // Tujski promet v Avstriji // Največja hidroelektrarna v Evropi // Znižanje davkov v Italiji // Kongres zbornic v Poznanju // Anglija in Amerika // Popravek</i>	200
<i>Listek // Bonbončki — Hans Bachwitz</i>	204
<i>Društvene vesti // † Josip Medved // Praznik desetletnega obstoja Pokojninskega zavoda // Promocija predsednika Odvetniške zbornice g. dr. D. Majarona // Merkurjevi večerni učni tečaji ter plesna šola // II. odborova seja TDM</i>	206

Štev. 10 — oktober

✓ <i>Misli o socijalni kulturi in socijalni politiki</i> — Anton Podgoršek	209
✓ <i>Napoleon in Slovenija</i> — Dr. B. Svetelj	211
✓ <i>Evropske gospodarske krize</i> — I. Kaiser	217
<i>Poučno potovanje trgovskih akademikov po Grčiji, Turčiji in Bolgariji</i> — Dr. Anton Slodnjak	221
<i>Trgovec nosilec kulture</i> — O. M-e	226
<i>Občni zbor Trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani</i>	229
<i>To in ono</i> // Evropska carinska unija in interesi našega gospodarstva // Trgovinska pogodba s Španijo // Osnovanje jugoslovanske lige za mir v Beogradu // Slovenska kopališča in zdravilišča // Stečaji v mesecu septembru // Inozemski kapital v Jugoslaviji // Mednarodna banka // Mednarodna razstava v Liege-ju v Belgiji // Uvoz lesa v Grčijo // Založba «Modra ptica»	230
<i>Listek</i> // <i>Vojna</i> — Erik M. Remarque	234
<i>Društvene vesti</i> // Ljudska univerza za trgovske in obrtniške kroge — Dr. Fran Windischer // Zahvalni brzojav jugoslovanskemu kralju // Petdesetletni jubilej dela gosp. Schafferja // V spomin Francu Kolarju // III. odborova seja TDM // Prvi jour-fix «Merkurja» // Drugi družabni večer «Merkurja»	236

Štev. 11 — november

<i>Od potoka do žarnice</i> — Prof. dr. Milan Vidmar	241
✓ <i>Napoleon in Slovenija</i> — Dr. B. Svetelj	246
<i>Misli o socijalni kulturi in socijalni politiki</i> — Anton Podgoršek	250
<i>Poučno potovanje trgovskih akademikov po Grčiji, Turčiji in Bolgariji</i> — Dr. Anton Slodnjak	255
<i>Blagodejni vpliv Zedinjenih držav</i> — T. G-k	259
<i>To in ono</i> // V Ljubljani je preveč trgovin! // Trgovski koledar za leto 1930 // Kako narašča v Ljubljani obrt // Banovine // Zavod za pospeše- vanje zunanje trgovine // Stečaji v mesecu oktobru 1929 // Odlikovani slovenski razstavljalci na razstavi v Barceloni // Konzum vina v Slo- veniji // Produkcija hmelja v Jugoslaviji // Produkcija Kranjske industrijske družbe // Predvojna, vojna in povojna državna posojila // Nepismenost v naši državi // Koliko tobaka se je pokadilo v državi v prvih desetih mesecih // Davki v letu 1928 // Basel — sedež med- narodne banke // Agrarna reforma na Čehoslovaškem	261
<i>Društvene vesti</i> Tretji in četrti družabni večer TDM	264

Štev. 12 — december

<i>Ob štiridesetletnici bolniškega in nezgodnega zavarovanja v Sloveniji</i> — Josip J. Kávčič	265
<i>Organizacija državne industrije v Rusiji</i> — Dr. Joža Bohinjec	267
<i>Poučno potovanje trgovskih akademikov po Grčiji, Turčiji in Bolgariji</i> — Dr. Anton Slodnjak	271
<i>Zunanja trgovina Kraljevine Jugoslavije</i> — Mirko Mermolja	277
<i>Prodajalec, kakršen ne smeš in moraš biti</i> — Peter Šilec	283
<i>To in ono</i> // Carinsko premirje // Stečaji v mesecu novembru 1929 // Načrt zakona o elektrifikaciji države // Konferenca delegacij borz v Jugo- slaviji // Koliko Jugoslovancev je v Ameriki? // Betonski železniški most na Zidanem mostu // Urednikova pripomnja	286
<i>Društvene vesti</i> // IV. redna odborova seja Trgovskega društva «Merkur» // Peti družabni večer Trgovskega društva «Merkur» // Merkurjev ples	287

Irgovski Tovariš

Leto XXVI /// 1929 /// Številka 1

Josip J. Kavčič

Nova doba

Težko je bilo vsem iskrenim Jugoslovanom poslednja leta. Od leta do leta težje vsakemu poštenemu rodoljubu, ko je gledal in videl žalostne prilike v svoji domovini. Bali smo se, kaj bo, če pojde tako dalje. Pri mnogih, ki jih je ljudsko zaupanje ali bolje rečeno ljudska nevednost, zaslepljenost in odvisnost spravila na vodilna politična mesta, je manjkalo ljubezni do domovine, do naroda in države. Le pohlep za močjo jih je gnal dalje, le želja, da vladajo za vsako ceno, jih je gonila v prošlem desetletju v zagrizeni strankarski borbi, ki ni poznala ubogega in osiromašenega naroda in na rob propada dovedene države nikdar pri pravem delu za narodno blagostanje, nego le v frazah, ki so jih razni političarji kopicili po svojih političnih časopisih in na strankarskih shodih. Pravice, ki bi vprašala, če si sposoben, vesten in pošten, ki bi cenila, da si zaveden državljan, ki ljubiš svojo lepo in veliko domovino, kateri hočeš posvetiti svoje sile, ni bilo, bila pa je partija, ki te je postavila na ugledno in dobro mesto, če si ji verno in udano služil, pa da si bil tudi največji brezvestnež in podlež, brez sposobnosti in domovinske ljubezni. Premnogi prvaki niso služili nesebično državi v korist celokupnega naroda, nego so jo smatrali za molzno kravo čisto v duhu korupcije in partizanstva, ki sta poslednja leta gospodovali povsodi in nad vsem. Vmes pa so grmeli strankarski šefi tako oblastno in mogočno kot se je spodobilo predstavnikom tolikih in tolikih tisočev volilnih kroglic. Strankarski politični generali so bili pravi diktatorji in marsikje veliki nasilniki, kajti nikdar nismo doživeli, da bi tak politični general, četudi je izgubil več političnih bitk in doživel tekom let grozovite poraze, prišel pred strankarsko sodišče, ki bi mu odvzelo generalske epolette in ga degradiralo na priprostega redova v stranki. Gnusno hujskanje, dan na dan grše izvračanje dejstev, teroriziranje pameti, vesti in kritike je povzročilo, da so se najboljši sinovi naše zemlje in najizobraženejši možje odtegnili javnemu in političnemu življenju. Uboga demokracija, kako so tebe, to veliko ljudsko pridobitev, gnjavili in maličili, kako so upropaščali narod, ki jim je bil vedno na jeziku. Bali smo se, da prihaja zadnja ura države. Narod pa je trpel in čakal. In

»Prišel je čas, ko med narodom in kraljem ne more in ne sme biti več posredovalca.« Tako je

izjavil naš kralj v svojem zgodovinskem manifestu dne 6. januarja 1929, ko se je kot vladar in sin naše zemlje obrnil neposredno na narod, da mu odkrito in iskreno pove ono, kar mu v sedanjem času nalaga Njegova vest in Njegova ljubezen do domovine.

V članku »Mir ljudem na zemlji!« sem pred božičem v 12. številki »Trgovskega Tovariša« napisal tudi naslednje stavke, ne sluteč, da se bo naša želja tako hitro izpolnila: »Sicer pa nam je potreben predvsem notranji mir, mir in strpljivost med brati, enakopravnost in pravica ter ljubezen do bližnjega med nami samimi. Treba nam je moč in vodnikov, ki bodo sposobni napraviti mir med jugoslovanskimi brati. V desetih letih in petindvajsetih vladah so vsi naši dosedanji veliki in mali državniki pokazali, česa ne znajo in zmorejo. Zato želimo, da bi nam prinesli božični dnevi moče in vodnike Gospodovega duha, ki bi napravili mir v Jugoslaviji in ga pospeševali tudi drugod.«

Tako blizu je bil čas, ko je bilo potrebno poiskati zdravilo za zlo, ki je izpodkopalo že skoro temelje naroda in države. Mislili smo, da je to mogoče doseči z ukinjenjem lažnega parlamentarizma in s pravo demokracijo, ki je v normalnih časih dandanes edini normalni način uprave. Toda v izredno težkih razmerah je zmagalo drugo stališče, objavljeno v kraljevem manifestu. Kralj je vzel vso oblast sam v svoje roke.

Na mah so bili političnim demagogom zavezani jeziki, prenehala je strankarska vsegamogočnost in uničene so dominantne destruktivne sile, napovedan je boj korupciji in partizanstvu: »da se očuva narodno in državno edinstvo, da se ustvarijo one ustanove, one državne uprave in državne ureditve, ki bodo najbolj odgovarjale splošnim narodnim potrebam in državnim interesom.«

Mirno lahko rečemo, da po prevratu še ni bilo tolikega zadovoljstva med vsemi sloji našega naroda, kakor čim je ljudstvo zaznalo za kraljev manifest. Vse pričakuje nove plodonosne dobe v naši domovini, vse upa na boljše prilike in zdrave razmere. Odtod tudi toliko častitk in pozdravov iz vse države vladarju in novi vladi.

Tudi gospodarski krogi širom države so toplo in z zadovoljstvom pozdravili modre ukrepe svojega kralja, ker žele, da se čimpreje napravi red in mir, ki sta osnova vsakega dobrega gospodarstva. Kjer je dobro in zdravo gospodarstvo, tam napreduje tudi ljudsko blagostanje, ki napravlja državljanke zadovoljne in zveste, inicijativno delavne in vsestransko produktivne.

Novo vlado čaka obilo hvaležnega dela. Trgovski krogi so že ponovno povdarjali, da more le vestno in pošteno uradništvo dobro voditi državno upravo. Treba bo zato uradniški stalež, v katerem je mnogo nezdravega, temeljito prečistiti, pri tem pa želimo, da bi naši uradniki dosegli izdatno izboljšanje gmotnega položaja. Novi finančni minister je izjavil, da bo napravil novi budžet na realni in stvarni osnovi in da se bodo v tekočem letu likvidirali leteči dolgovi. V ozki

zvezi z ureditvijo državnih financ je zakonska stabilizacija dinarja in ureditev odnosno ukinitvev davka na poslovni promet. Vprašanje Gospodarskega sveta je postalo skoro aktualnejše, poleg tega pa želi trgovina, da dobi naša trgovinska politika svojo odrejeno smer, da se ukine zakon o pobijanju draginje, da se zakonito uredi delovanje trgovskih, obrtnih in industrijskih zbornic, v katere je zadnje čase tudi že škodljivo posegla partizanska politika, da dobimo razmeram prikladen stečajni zakon, da se v carinski politiki odločimo za agrarno ali agrarno-industrijsko državo, da uredimo šepavi promet, potem pa tudi, da se pospeši že končno enkrat izvrševanje sodnih odločitev, ker prinaša počasno sodno postopanje trgovini nenadomestljive izgube.

V svojem manifestu pravi naš kralj: »Parlamentarizem, ki je kot politično sredstvo po tradicijah Mojega nepozabnega očeta ostal tudi Moj ideal, so začele zaslepljene politične strasti zlorabljati v taki meri, da je postal zapreka za vsako plodonosno delo v državi.« Iz teh kraljevih besed se jasno razvidi, da bo zavladovalo v naši državi zopet parlamentarno življenje, čim se umirijo zaslepljene politične strasti. Gospodarski krogi žele le eno, da bi bil njihov stalež pri bodočih volilnih načinih boljše upoštevan, da bi se lahko plodonosno in koristno udeleževal pri upravljanju države, kot konstruktiven element z zdravim razumom in realnim razumevanjem narodnih in državnih potreb, kajti privrednik misli tehtno in presoja preiščeno, brez strankarske zaslepljenosti in prenapetosti.

Kot zavedni in ponosni državljani naše velike in lepe jugoslovanske domovine moramo ob zgodovinski odločitvi Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra I, iskreno želeli, da bi Njegovo delo bilo kronano s popolnim uspehom, da bi bila naša država močna in edina, polna sreče in ljudskega blagostanja in državljanke zadovoljnosti.

Dr. Joža Bohinjec

Pomen svetlobne reklame za trgovino in mesta

Na lanskem kongresu češkoslovaških mest je bil v razpravi tudi predmet o pomenu svetlobne reklame za razvoj mest in trgovine. Razvoj mest je razvoj trgovine, zato se mora trgovec z enako vnemo in veseljem zanimati tako za razvoj mest kot celote kakor za razvoj svoje individualne trgovine. Referat je bil poln zanimivosti, zato bo dobro, ako se z njim seznanijo tudi naši trgovci. Morda bodo v njem našli marsikako praktično misel za sebe.

Predvsem je poln resnice izrek Marka Twaina: tudi, ako bi zlato hotel prodati za vrednost svinca, ga ne boš prodal, dokler nisi to

primerno oglasil. To pomni: brez reklame ni napredka v trgovini. Reči se mora: napredek ali propast trgovine leži v dobri ali slabi, odnosno manjkajoči reklami.

Nobenega dvoma ni, da je svetlobna reklama najučinkovitejša. Učinkovitost leži že v tem, ker je svetlobna reklama z ozirom na svoj efekt in praktično koristnost najcenejša. Seveda je ta efekt odvisen od mnogih činiteljev: od pravilne tehnične izvedbe reklame s svetlobnimi telesi. Efekt vsake reklame je težko ugotoviti, predvsem zato, ker se stranka nikdar na reklamo ne sklicuje in trgovec zato ne ve, kaj je stranko ravno v njegovo trgovino privedlo. Brez dvoma je svetlobna reklama učinkovita že zato, ker je sposobna vzbuditi pozornost zelo širokega kroga ljudi vsak dan. S katero drugo reklamo se z enakimi stroški more pritegniti nase enako število interesentov? Naj vsakdo primerja stroške inseratne reklame s stroški svetlobne reklame!

Interes mest je, da razvoj svetlobne reklame podpirajo. Za to je več razlogov. Mesto mora imeti brigo za razvoj trgovine v svojem območju, ker s tem dviga blagostanje svojih občanov. Poleg tega svetlobna reklama mestu prinaša velik dobiček, ker se na ta način dviga konzum električnega toka. Moderna mesta priznavajo trgovinam v svrhe svetlobne reklame za električni tok znižane cene, ker se na ta način v nočnem času — ko počiva obrt in industrija — doseže večja uporaba svetlobne energije in se s tem dviga rentabiliteta elektraren. Tehnično dobro izvedena, estetično in arhitektonsko popolna svetlobna reklama daje mestom poseben žar in sijaj; ko se je v temo zavil dnevni čar mesta, naj se pokaže njegov nočni mik. V tujsko prometnem oziru je to velike važnosti. Zlasti polagajo mesta veliko pažnjo na primerno svetlobno reklamo v izložbah. Ta učinkuje na občinstvo sugestivno in sili k nakupu zlasti tujce in okoličane ter tako ustvarja iz mest krepka trgovska središča. Učinkovita izložba mora predstavljati okusno opremljen gledališki oder, t. j. svetlobna telesa ne smejo biti vidna in izloženo blago mora izžarevati iz temnega okvirja. To je prijetno za oko in za čut lepote. Amerikanska statistika pravi, da po onem delu ceste, ki leži ob dobro in okusno razsvetljenih izložbah, hodi nad 90 % vseh peščev dotične ceste. Tako zelo človek ljubi luč in svetlobo! Kakšna naj bo svetlobna reklama v izložbah po svojih detajlih, je težko precizirati. Če so svetlobna telesa vidna, morajo biti motna, da svetloba ne blešči. Gibljiva (valoveča) svetlobna reklama ima vsekakor prednost pred ono svetlobno reklamo, ki se v nepravilnem ritmu v celoti prižge in ugasne. To more sicer enkrat, dvakrat prijetno vplivati samo na oko, ki ni električne luči skoro nikdar videlo.

V zadnjem času se širi reklama z razsvetljevanjem napisov ali poslopij. Prijetno osvetljevanje napisov ni vedno lahko izvedljivo. Osvetljevanje poslopij je najhvaležnejši predmet svetlobne tehnike. Tako ožarjena poslopja prav izredno dvigajo sijaj mest.

Referent je opozoril še na neko drugo vrsto svetlobne reklame. Razne nove stavbe so obdane z lesenimi plati, na katerih se brez reda in smisla vrsti cela vrsta reklamnih lepakov, tako, da oko ne vidi drugega, kakor morje barv in črk. Ponoči pa je vse zavito v temo s stavbo in plati vred. Moderna reklama izkorišča take prostore

in kraje na drug način: postavlja ob stavbah visoke vodoravne pasove reklamnih desk, opremljene z okusnimi reklamnimi napisi; ponoči pa daje te deske razsvetliti. Mestni stavbeni uradi modernih mest drugega načina reklame ob novostavbah sploh ne pripuščajo. Mnenja so, da ako so taki prostori prikladni za slabo reklamo, morajo tem bolj biti primerni za dobro, okusno reklamo, zlasti v notranjosti mesta. Isto velja za reklame na požarnih zidovih in stenah. Škoda za sedanje brezpomembne reklame, ki nimajo drugega učinka, kakor da kvarijo efekt.

Mnoge današnje svetlobne reklame po naših mestih in izložbah so zdravju naravnost škodljive. Škodujejo očem in so mnogokrat tudi v nevarnost prometu. Zato nekatera mesta prepovedujejo razsvetljevanje izložb z nezasenčenimi žarnicami in razsvetljevanje ulic z bleščečo svetlobo. Moderna mesta hočejo probleme svetlobne reklame mesta in trgovin rešiti sistematično in tehnično popolno. Pri elektrarnah poslujejo posebne svetlobno-tehnične posvetovalnice, kolegijalne ali samo z enim strokovno kvalificiranim uradnikom.

Več luči in boljša luč more celoti in posamezniku prinesiti samo korist.

Kako žalostne in brezpomembne so svetlobne reklame v Ljubljani, celo v boljših in večjih izložbah, to more vsakdo ugotoviti.

H. Ford

Trgovske ideje

Že stoletja tožijo ljudje, kako malo je možnosti (dela, zaslužka, produkcije) in govore o pritisku nujnosti, da je treba razpoložljive izdelke razdeljevati. Toda še vsako leto je rodilo ali razvilo kako novo misel, ki je ustvarila vrsto novih možnosti. Dandanes imamo že dovolj preizkušenih idej, ki bi, izpremenjene v delo, iztrgale svet iz tope in lene bede in zagotovile vsem, ki hočejo delati, dober zaslužek. Samo stare, preživele tradicije stoje tem novim idejam na poti. Svet se sam uklepa, si tišči oči, in potem vprašujejo ljudje še začudeno, zakaj ne gre naprej.

Vzemimo le eno tako novo misel — pravzaprav nezatno misel — misel, ki bi jo vsakdo lahko imel, ki pa sem jo po usodni določbi izvršil jaz — misel namreč: konstruirati majhen, močan, preprost in cenen avtomobil in za njegovo izgotavljanje plačevati visoke mezde. Dne 1. oktobra 1908 je bil prvi tak mal voz gotov. Dne 4. junija 1924 je bil gotov desetmilijonski voz, a danes, spočetka l. 1926, stojimo v trinajstem milijonu.

To je zanimivo, čeprav morda ni važno. Važno pa je sledeče: da smo se iz pesti delavcev v delavnici razrasli v znamenito industrijo, ki daje dela neposredno nad dvestotisočem ljudem, med katerimi ne zasluži nihče manj kakor šest dolarjev na dan. Naši prodajalci in posredovalci imajo vrhu teh še dvestotisoč uslužbencev. Pri tem pa niti približno še ne izdelujemo sami vsega, kar potrebujemo. Sirovo računano nakupujemo dvakrat toliko, kolikor produciramo, in brez

prefiravanja trdim lahko, da dela za našo tovarno dvestotisoč mož po tujih tovarnah. To daje skupno, neposredno in posredno, šeststotisoč uslužbencev in delavcev. Trije milijoni mož in žen in otrok se morajo torej zahvaliti za svoj preživež eni sami ideji, ki je postala dejstvo šele pred osemnajstimi leti.

Brez upoštevanja je ostalo pri tem še veliko število onih, ki kakorkoli pomagajo pri razdeljevanju in ohranjanju naših vozov.

In ta misel tiči šele v otroških čevljih!

Brez bahanja navajam te številke; ne govorim o sebi, nego o idejah. A navedene številke govore, koliko zmore ena sama misel. Vsi ti ljudje si prislužijo hrano, obleko, obutev, hiše i. dr. Ako bi jih in njih družine zbrali na enem prostoru ter bi jim pridružili še one, ki so potrebni, da ustrezajo njihovim potrebam, bi nastalo mesto, ki bi bilo večje kakor Newyork. Vse to je dozorelo prej kakor dozori otrok. Kakšen nezmisel, da čenčajo ljudje, da ni prilik za delo in zaslužek! Ljudje pač ne vedo, kaj je prilika.

Na svetu živita dve vrsti ljudi: pionirji in ljudje, ki stopajo v stari počasnosti. Ti drugi zmerom napadajo pionirje. Trdijo, da so jim ugrabili vse prilike, vse možnosti dela in zaslužka. Toda očitno dejstvo je, da bi velika čreda sploh nikamor ne mogla stopati, ako bi ji pionirji ne bili poprej zgradili cest.

Premislite svoje delo na svetu! Ali ste si svoje stališče ustvarili sami ali vam ga je ustvaril kdo drug? Ali ste kupčijo, v kateri delate, začeli sami ali je storil to kdo drug? Ali ste sploh kdaj kakšno priliko odkrili ali ustvarili, ali pa ste le izkoriščevalci prilike, ki so jo odkrili ali ustvarili drugi?

Resnica je, da je pred sedanjim rodом prišlo tisoč mož na vsako priliko, danes pa je tisoč prilik na razpolago vsakemu posamezniku. Razvoj kupčije v naši deželi je prinesel to izpremembo.

A prav ko je začela industrija razcvetevati, so bile prilike omejene. Ljudje so videli le eno pot in vsi so hoteli hoditi po nji. Seveda je bilo takrat mnogo odrinjenih; bilo je pač več ljudi nego prilik. Zato je vladalo v starih časih tako besno in kruto tekmovanje. Bilo je pač premalo velikih prilik za vsakogar.

Ali z razširjajočo se industrijalizacijo se je odprl popolnoma nov svet prilik. Le pomislimo, kako številna vrata za ustvarjajoče delo je odprl vsak industrijalni napredek! Tekom divjega tekmovanja se je izkazalo, da ne more nihče v ponujajoči se mu priliki delati uspešno, ako si obenem ne ustvari še mnogo več prilik, kakor jih more sam izkoristiti.

Brez poznanja prejšnje omejenosti prilik je skoraj nemogoče, da bi razumeli veliki napredek industrije.

Ko se je razvila industrija pod pritiskom ljudskih potreb (in to je edina moč, ki jo je priklicala v življenje), je le malo ljudi slutilo bodočnost; vsi drugi so nosili zaslonke na očeh. Oni, ki so videli najbolj daleč, so naravno zmagali nad drugimi. Včasih uporabljane metode niso bile moralne; toda uspehi niso bili sad teh nemoralnih metod — uspeh je prihajal, ker so bolje spoznali časovne potrebe in ker so znali najti pota ter sredstva, da so tem potrebam ustrezali. Uspehe razlagati z nepoštenostjo in brezvestnostjo je splošno razširjena zmeta. Čujemo o ljudeh, »ki so preveč pošteni, da bi imeli

uspeh«. To je zanje morda tolažilno, ali poštenost ni nikoli povod polomij. Poštenjaki včasih zavozijo, ker manjkajo njihovi poštenosti še druge bistvene lastnosti.

Ljudje, ki ne verujejo v nove prilike, pa najdejo še zmerom prostora v prilikah, ki so jih ustvarili drugi. Kdor ne more biti samostojen delavec, lahko zmerom dopušča, da ga vodijo drugi.

Toda ali ni napredek preveč nagel — ne le v fabrikaciji avtomobilov, ne, v življenju sploh? Toliko se govori o delavcu, ki ga takozvani napredek s trdim delom tišči k tlom, napredek, ki je dosežen na škodo tega in onega in ki uničuje vse plemenitosti življenja.

Resnica je, da je življenje iztrgano iz ravnotežja — in je bilo vedno trgano iz ravnotežja. Eden naših najvažnejših problemov je baš to: najti ravnotežje med delom in igro, med spanjem in hrano, da, dognati, zakaj ljudje obolevajo in morajo umirati.

Gotovo pa korakamo dandanes hitreje naprej kot nekdanj, ali pravilneje: hitreje nas žene naprej. Toda ali je dvajset minut v avtu udobneje ali naporneje, nego štiri ure urne hoje po prašni cesti? Kateri način potovanja je manj utrudljiv, kateri pušča potniku več časa in duševne energije?

In kmalu preletimo v eni uri skozi zrak daljšo progo, nego jo danes prevozimo z avtom v enem dnevu. Ljudje pa kriče: »Ta napredek nas uniči!«

Toda pojdite k delovnemu ljudstvu, ki se vozi s cestno železnico v delavnico, k potniku, ki v enem dnevu preleti državo, pa zveste drugačno sodbo. Ne strašijo se tega, kar je nastalo novega, nego nestrpno pričakujejo, kaj še prinese bodočnost. Zmerom so pripravljani, da žrtvujejo danes za jutri. To je blagoslov delovanja moža, ki ne čepi v knjižnici nad poizkusi, kako bi novi svet stlačil v stare forme.

Le vprašajte delavca v cestni železnici! Pripovedoval vam bo, kako je šele pred nekaj leti prihajal domov pozno in tako utrujen, da je utegnil le še preobleči se in urno pojediti večerjo, potem pa se je zgrudil na postelj. Danes se preobleče v delavnici, je še pri dnevu doma, večerja zgodaj in gre s svojo družino lahko še na izprehod... Potrdil vam bo, da je nekdanji uničujoči pritisk minil. Morda mora danes mož v kupčiji krepkeje zgrabiti kakor nekdanj; toda staro, brezkončno, izčrpajoče postopanje se je nehalo.

Beseda »sposobnost« je zato tako osovražena, ker se marsikaj nesposobnega pokriva s plaščem sposobnosti. Sposobnost ne pomenja nič drugega, nego delo izvrševati na najboljši način, a ne na najslabši; sposobnost pomenja šolanje delavca in krepčanje njegovih sil, da lahko več dela, več ima in udobneje živi. Kitajski kuli, ki gara za par centov več ur na dan, gotovo ni srečnejši kakor ameriški delavec, ki ima svoj dom in svoj avto. Oni je suženj, ta svoboden mož.

V organizaciji Fordovih tovarn mislimo neprestano, kako bi izkoristili več in več umetne energije. V premogovnike hodimo, k rekam in vodopadom ter iščemo neprestano cenejše in udobnejše vire sile, ki jo, izpremenjeno v elektriko, dovajamo strojem, da moremo potem delo delavcev stopnjevati, njih mezde dvigati in cene za publiko znižati.

Pri tem sodelujejo mnogoštevilni in vedno novi faktorji. Do skrajnosti moramo izkoristi energijo, material in čas. To nas je dozdevno zapeljalo na stranske pote, n. pr. k upravljanju železnic, k rudokopstvu, kupčiji z lesom in k prometu z ladjami. Mnogo milijonov smo uporabili, da smo tu in tam prihranili nekaj ur. V resnici pa ne delamo nič drugega, nego kar je neposredno v zvezi z našim podjetjem. Naše podjetje pa je in ostane izgotavljanje motorjev.

Sila, ki jo uporabljamo pri izgotavljanju, ustvarja novo silo — silo motorjev, ki goni avtomobile. Sirovino v vrednosti približno 20 dolarjev izpreminjamo v dvajset na kolesih montiranih konjskih sil. Do 1. decembra 1925 smo z našimi auti in traktorji pridali svetu skoraj tristo milijonov koristno uporabnih konjskih sil ali približno 27krat toliko, kolikor znašajo možne konjske sile niagarskih vodopadov. Ves svet uporablja le 23 milijonov na kraj navezanih konjskih sil; od teh jih izkoriščajo Zedinjene države več kakor devet milijonov.

Ne vemo še, kakšen vpliv bo imela ta v naši deželi umetno uvedena sila; toda prepričan sem, da se Zedinjene države v prvi vrsti zahvaljujejo za svoj podvig tej povečani konjski sili, ki je z osvoboditvijo človeškega gibanja obenem osvobodila in zbudila tudi človeško misel.

Že od nekdanjega stoji napredek sveta v direktnem razmerju z udobnostjo prometnih sredstev. Mi smo to deželo s pomočjo avtomobilov ustvarili nanovo. Ali mi nimamo teh avtomobilov, ker napredujemo, nego mi napredujemo, ker imamo avtomobile. Ne smemo pozabiti, da auti niso bili vsi obenem kupljeni. Nakupovanje se je vršilo polagoma — nikoli pa nismo mogli naročil dohiteti. Z današnjo produkcijo dveh milijonov avtomobilskih vozov na leto ustrezamo baš potrebam današnjih posestnikov, a le pod pogojem, da si vsak nabavi nov avto šele vsakih šest let.

A to le mimogredé. Splošno blagostanje dežele stoji vzlic slabim poljedelskim letinam v direktnem razmerju s številom avtomobilov. Tako mora biti, zakaj tako ogromne vsote umetne sile ni mogoče uvesti v deželo, ne da bi se pokazali učinki v vseh smereh. Ne glede na svojo lastno koristnost seznanja avtomobil široke vrste prebivalstva sploh z uporabo umetne sile — uči ljudstvo, kaj pomenja sila ter beza ljudi iz njih polžjih hiš, kamor so se zalezli. Pred avtomobilom so živeli in umirali mnogi ljudje, ne da bi bili kdaj dalje kakor petdeset milj od svojega doma. To stanje spada za našo deželo v preteklost, v velikem delu sveta pa obstoja še vedno. Ko so prišli zastopniki sovjetske Rusije, da bi nakupili za ruska državna posestva traktorje, smo jim izjavili:

»Ne, najprej morate nakupiti avtomobilov, da seznanite svoje ljudi s stroji, s silo in z vožnjo v svobodi. Avtomobili vam ustvarijo ceste, potem šele boste mogli pridelke s posestev odvažati v mesta.«

Poslušali so naš svet in nakupili nekaj tisočev avtomobilov. Zdaj, malo let kasneje, so naročili tudi nekaj tisočev traktorjev...

Že mnogo let slišimo vedno iznova krilatico »pohlep po dobičku«. To pomeni, da si kak mož, »kapitalist« imenovan, nabavi orodje in stroje ter najame ljudi, delavce, za najnižje mezde; potem pa producira robo, ki jo prodaja

neki čudni skupščini ljudi, ki se zove občinstvo. Seveda prodaja kapitalist svojo robo, svoje izdelke temu občinstvu za najvišje cene, ki jih more doseči ter — vtakne ves dobiček v svoj žep. Očividno pada to občinstvo kar iz zraka kakor sneg in tudi svoj denar dobiva kakor sneg iz zraka in treba ga je ščititi pred kapitalističnim pohlepom po dobičku. Tudi delavca je treba ščititi pred njim, in nekdo je izumil pojem: najnižja za življenje potrebna mezda ali minimalna plača. Vse to pojmovanje izvira iz popolnega neumevanja industrijalnega procesa.

Res je, da morejo male kupčije ali mala podjetja živetariti na temelju slabo razumevanega kapitala, dela in publike; pri velikem podjetju pa je to izključeno. Malo podjetje ne more vzrasti na temelju teorije, da je dovoljeno delavce zlorabiti in zloizkoriščati. Saj je vendar jasna resnica, da kupujoče občinstvo ne prihaja od kdoveodkod. Posestnik kupčije ali podjetja, uslužbenci in kupovalci so iste osebnosti, zvezane med seboj. Ako se industrija ne da vesti tako, da se lahko drže mezde visoko, a cene nizko, se industrija sama uničuje, ker si z nasprotnim vedenjem zmanjšuje število svojih odjemalcev. Lastni uslužbenci morajo biti najboljši nakupovalci v podjetju.

Pravi razcvet naše družbe se je začel l. 1914, ko smo najnižjo mezdo dnevnih nad 2 dolarja dvignili okroglo na dnevnih pet dolarjev, ker s tem smo dvignili nakupovalno moč ne le lastnih uslužbencev, nego tudi drugih. Baš zvišanje nakupovalne sposobnosti s plačevanjem visokih mezd (plač) in s prodanjem po nizkih cenah smo dosegli, da je bogata naša dežela.

To je vodilni motiv naše družbe in imenujemo ga »mezdni motiv«. Seveda ni mogoče plačevati visoke mezde (plače) vsakomur, ki jo zahteva. Ako se dvignejo mezde, ne da bi se obenem znižali troški, potem se nakupovalna moč ne poveča...

Dobički spadajo v prvi vrsti podjetju. Ako bi se dobički razdeljevali med delavce, bi bile izboljšave nemogoče. Dobičke je treba uporabljati za znižanje nabavljanih troškov in korist znižanih troškov mora v izdatni meri imeti konsument. Ako pa bi se dobiček razdeljeval med delavce, bi se cene dvignile, nakup bi padal in podjetje bi polagoma izhiraló...

Kupčija je veda, h kateri prispevajo vse druge vede. Živimo v veliki dobi, ko se borba za življenje izpreminja v uživanje življenja.

(Iz knjige »Das große Heute, das größere Morgen«.)

Moderna Turčija

Ni resnica, da današnja doba nima velikih osebnosti. So države, ki se lahko ponašajo z njimi, ker veliki so, čeprav jih presojamó z najbolj kritičnim merilom in primerjamo z velikani katerekoli dobe. Rusija, Francija, Italija, Španija, Nemčija, Češkoslovaška nam lahko vzbujajo zavist, ker imajo državnike največjih formatov. In Turčija je postala po zaslugi paše Mustafa Kemala vsa prerोजना, država, ki zbuja s kolosalnim napredkom strmenje in občudovanje sveta.

Že sto let in več se je govorilo o »bolnem možu« ob Bosporju, o turški gnilobi, o razpadu nekdanj strašno mogočne države. A skoraj toliko časa se je turška moderna inteligenca v civilu in uniformi neprestano bunila in je pripravljala prevrat. Padale so vlade in glave ministrov, padali so sultani, odstavljani ali umorjeni, mladoturški pokret je postajal vedno močnejši, klic za temeljitimi reformami zmerom glasnejši. Konec sultanskega despotizma je prinesla svetovna vojna s porazom obeh Kaiserjev, zadnjih zaveznikov propadlega otomanstva.

L. 1919 je prineslo Turčiji poraze na vseh straneh: izgubo Tracije, Sirije, Armenije, Iraka, Hedžasa; angleške čete so marširale na Trapenzunt, grške iz Smirne v sree Male Azije, Italija je zahtevala Adalijo, a Francija Silicijo... Ne le da je bila vržena iz Evrope, tudi v Aziji je razpadala turška nekdanja velevlast. Takrat se je zgodil čudež: iz Anatolije, kjer je turška rasa ohranila svojo moč in čast, je prišla rešitev.

Mustafa Kemal, zmagoviti vojskovodja Turkov v Tripolisu, kjer je natepel Italijane, zmagoviti poveljnik v Dardanelih, kjer je zavrnil ladjevje antante, je poklical turške narodne prvake in verske poglavarje v Erzerum na skupščino (10. julija 1919). Tam so proglasili suverenost turškega naroda ter poslali tujim državam manifest, zahtevajoči, naj se odrečejo ozemelj, ki so po ogromni večini naseljena z muslimanskim življem. In skupščina se preseli v Angoro, kjer slovesno odstavlja sultana in izvoli Kemala za prvega predsednika turške republike in generalisima ter sprejme (20. januarja 1921) novo ustavo. Nova republika sklene mir z Rusijo in Francijo ter pošlje Kemala z novo armado proti Grkom, ki so prodrli že do Karahisarja. Tu Kemal Grke temeljito porazi 26. avgusta 1922, a že 8. septembra je v Smirni. Na lozanski mirovni konferenci, junija in julija 1923 je turški minister Ismet paša že predstavljal republiko, ki je bila zmagovita napram vsem evropskim silam.

To je bil začetek Kemalovih čudovitih uspehov na polju narodnega preporoda. Potem je svoje delo nadaljeval z isto energijo, s katero je preosnoval vojsko in dosegal zmage na bojiščih. L. 1924 je uvedel velike in dalekosežne verske, socialne, politične in gospodarske reforme. Zakoni marca 1924 so izvršili ločitev cerkve od države, odstavljani sultan ni več kalif in se kalifat sploh odpravlja. Mohamedanske svečenike postavlja poslej »direktor za verska opravila«, šolstvo se podreja ministrstvu prosvete. Predstavnika republike volijo poslanci za dobo štirih let. In angorska skupščina deluje s polno paro, sestavlja in sklepa nove, moderne zakone: državljanski po vzoru švicarskega (17. februarja 1926), kazenski po vzoru italijanskega (1. marca 1926), trgovski zakon po vzoru nemškega itd. In uvedla se je latinica. Od 1. decembra 1928 izhajajo vsi listi v Turčiji v latinici, od 1. januarja pa je latinica upeljana tudi v vseh uradih. Da bi se latinica razširila čim hitreje, je v skoraj vsaki vasi osnovana šola, ki jo morajo obiskovati vsi od 10. do 60. leta. Mošeje, kavarne, vse velike dvorane in občinska sodišča se pretvorijo za gotovo dobo v narodne šole, v katerih se vsi učijo nove abecedé. Ta reforma je posebno za turško literaturo, ker se ž njo postopno odstranjujejo tudi stari arabski izrazi, jezik se poenostavlja in postane pristopnejši

tujcem. Današnja vlada vrši svojo inicijativo v glavnem v dveh smereh: Učvrščuje prosveto in gradi komunikacije. Sedaj se gradi 2500 kilometrov novih železniških prog.

Tudi za gospodarsko stran se vodi največja briga. Gospodarski svet proučuje, izdeluje in predlaga vladi vse gospodarske ukrepe, ki se v največjem delu takoj oživetvorijo. Dasi so imeli v zadnjih dveh letih slabo žetev, se je ukrepom vlade in gospodarskega sveta posrečilo, da se je trgovinska bilanca nasproti bilanci iz l. 1924 izboljšala za 35%.

Niti pet let trdega dela poslancev in strokovnjakov ni bilo treba Kemal, da je uveljavil dolgo vrsto zakonov, s katerimi je kulturno, civilizacijsko, politično in družabno fizionomijo Turčije preobrazil od jedra do vrha. Doba 1923—1928 pomenja najgloblji prepород, najtemeljitejšo preosnovo Turčije, ki se je iz avtokratsko versko-političnega imperija z nazadnjaško šerijatsko uredbo izpremenila v demokratsko republiko z najmodernejšimi ustanovami.

Seveda ni šlo vse gladko; tudi Kemal je moral pobijati fanatično konservativno opozicijo; opetovano so se snovale zarote proti njemu, njegova diktatura ima doma še mnogo sovražnikov, celo v Evropi je žel posmeh in žolčljivo kritiko. Toda Kemal je neomahljiv in dosleden ter stopa po poti reform nezadržno dalje. Očividno ima v naraščaju turške inteligence, temeljito izobražene v glavnih kulturnih središčih Evrope, izvrstnih sodelavcev in navdušenih somišljenikov.

Današnja Turčija je znatno manjša od one pred svetovno vojno; Irak z Mezopotamijo, Sirija z Libanom, Palestina, Hedžas in El Hoza niso več turški. Vendar je močno obrezana Kemalova Turčija danes še zmerom trikrat večja kakor Jugoslavija in šteje okoli 13,794.000 duš. Naseljenost je torej prav redka, niti 20 prebivalcev na kvadratni kilometer. Velikanska prednost današnje Turčije pred nekdanjo pa je v tem, da je geografsko, etnično in versko edinstvena. Osmanska država s 24 milijoni različnega prebivalstva je bila dvakrat večja, a je težko vzdrževala red v svojih deželah po Evropi in Aziji, ki so bile daleč narazen in med seboj po naravi in kulturi bistveno različne. Današnja turška republika ima prirodne meje in je homogena s 13 milijoni prebivalci istih misli, običajev in stremljenj. Tudi krščanska manjšina ob primorju Anatolije se je namreč večinoma izselila, tako da so Turki skoraj sami med seboj. Osvobojena nepotrebne balasta oddaljenih in heterogenih dežel in ljudstev, se lahko moderna Kemalova Turčija z vso energijo osredotoči na čisto svojske, gospodarske in kulturne cilje; manjša, a kompaktnejša in enotnejša, v sredstvih osvežena ter osvobojena staroverskih in starokopitnih tradicij azijatske primitivnosti, je danes Turčija po zaslugi genialnega Kemala zopet država, s katero treba računati.

Francoski senator Georges Renaut, ki je lani prepotoval turško republiko, je zapisal: »Republikanska in narodna vlada, ki vodi usodo Turčije, dela sedaj ogromno in se trudi, da ustvari v kulturnem in gospodarskem oziru čim več in čim boljše. In nepristranski opazovalec je presenečen nad obsegom tega delovanja in brzino doseženih rezultatov. Ako pomislimo, da je Turčija šele nedavno prišla povsem izčrpana iz celega niza brezkončnih vojn, da je morala rešiti in izvršiti problem svoje nove organizacije ter je dobila za dediščino samo

bolezen nazadnjaškega sultanata, mora človek strmeti nad izredno inicijativnostjo, disciplino, metodo in energijo, ki jo danes kaže turški narod.«

Dediščina po sultanatu je bila resnično strašna: dežele opustošene, prebivalstvo iztrebljeno in izmozgano, država preobremenjena z dolgovi, ceste uničene, javne blagajne prazne, a potrebe v vseh javnih zadevah ogromne in pereče. Začeti od tega obupnega stanja in dospeti tekom petih let do moderno organizirane države z restavriranimi mesti, popravljenimi cestami, novozgrajenimi železnicami, napredujočo industrijo in cvetočim poljedelstvom, preosnovano trgovino, z Gospodarskim svetom na čelu državne uprave in z državnim proračunom, ki izkazuje prebitek: to je zares velikanski uspeh. Lahko rečemo, da je imela poražena Turčija v večji nesreči in stiski tudi večje može, kakor jih je našla zmagovita Jugoslavija po zmedah prevrata.

(Dalje prihodnjč)

Dr. Aleksander Aranicki

Zavarovanje trgovcev za slučaj bolezni

Eno najvažnejših vprašanj, ki jih je treba rešiti, je, kako se naj zavaruje trgovski stan, odnosno posamezni trgovec pred raznimi nesrečami, ki so v stanu, da mu uničijo celó eksistenco. Najvažnejše bi bilo vprašanje zavarovanja trgovca za slučaj bolezni. Mi vidimo, kako je država zakonito uredila zavarovanje delavstva in zasebnih nameščencev za slučaj bolezni, pa imamo ogromno število trgovcev, ki niso materijalno tako preskrbljeni, da bi mogli v vsakem slučaju zavarovati sebe in družino za slučaj bolezni.

Imajoč pred očmi to dejstvo, je izgotovilo tajništvo Zveze trgovcev obširen elaborat o načinu takega zavarovanja, naslonivši se v glavnem na že obstoječe zavarovanje trgovcev v Avstriji.

Znano je namreč dejstvo, da je Zveza trgovskih gremijev na Dunaju pred dvema leti pod svojim okriljem osnovala »Bolniško blagajno trgovcev mesta Dunaja in Dolnje Avstrije«. Ta blagajna je osnovana na bazi prostovoljnega zavarovanja odnosno včlanjenja, dasiravno je članstvo v gremijih samih prisilno, kot pri nas v Sloveniji, kjer imamo trgovske gremije. Mimogrede bodi omenjeno, da je bil uspeh osnovanja take bolniške blagajne v Avstriji tako ogromen, da je avstrijska vlada odredila, da se razpiše plebiscit za vse trgovce in se tako konzultirajo vsi interesenti, da li žele prisilno in splošno zavarovanje trgovcev v bolniških blagajnah. Te dni se glasuje in če odloči večina trgovcev, da se izvede prisilno zavarovanje, potem se bo izdal zakon, ki bo to določal. Že prve dneve je prispelo ogromno

* Pričujoči članek je izšel v novoletni številki »Trgovaških novin« ter ga priobčujemo z ozirom na snujoče se Trgovsko bolniško društvo v Ljubljani. Istočasno opozarjamo na članek, ki smo ga glede trgovskega bolniškega zavarovanja priobčili v lanskoletni 7. številki »Trg. Tovariša«: Problem privatnega zavarovanja pridobitnikov za slučaj bolezni.

število odgovorov; v osmih dneh se jih je javilo 4350, ki so vsi za obligatorno bolniško zavarovanje. Tako je skoro že danes gotovo, da bo Avstrija izvedla v najkrajšem času prisilno zavarovanje in sicer radi ogromnega uspeha pred dvema leti osnovane bolniške blagajne.

V čem obstoji zavarovanje?

Zamišljena bolniška blagajna ni ustanova s stalno angažovanimi pogodbenimi zdravniki, nima niti lastnih ordinacij, niti kontrolnih organov, nego je čista zavarovalna zadruga proti škodi za slučaj bolezni, provedena na osnovi medsebojnega zavarovanja. Zato plača svojim članom primerno velik iznos kot povračilo za stroške, ki jih imajo oni v slučaju bolezni ter omejuje tako njihovo škodo, odnosno omogočuje s tem brzo in najboljšo pomoč in zdravljenje v bolezni.

Član bolniške blagajne more postati vsak trgovec, ki je član priznane trgovske organizacije brez ozira, da li je član posamezne ali družabne tvrdke, da li je javni ali notranji član komanditnega društva, da li je član uprave ali ravnateljstva delniške družbe. Ravnotako morejo pristopiti tudi člani njihovih družin. Edini pogoj za pristop je dovršeno 21. leto, odnosno, da ni pristopajoči presegel 60. leto svojega življenja. Zavarovanje se torej razteza le na člane blagajne, a na člane njihovih rodbin edino le, če so tudi oni člani blagajne.

Pristop se izvrši z izpolnjenjem pristopne izjave. Uprava bolniške blagajne ima pravico po svojem društvenem zdravniku ugotoviti, da li v pristopnici navedeno odgovarja faktičnemu stanju stvari. Stori pa to vedno, če je prijavljeni presegel že 50. leto starosti.

Članstvo traja do prijave izstopa, toda član je dolžan plačati svoje obveznosti do konca koledarskega leta.

Članstvo se deli v tri kategorije: I., II. in III. razred. Po tem so razdeljeni tudi prispevki za odškodnino. Člani II. razreda dobe 50 % več odškodnine od onih I. razreda in člani III. razreda 100 % več od onih I. razreda. Temu primerno se plača tudi članarina, ki se pobira četrletno po poštnih položnicah.

Razven tega se plača za vsak pristop pristopnina v višini ene osminke letne pristojbine, kakor tudi neko pristojbino za upravne stroške. Te pristojbine so oproščeni člani Zveze.

Princip bolniškega zavarovanja je popolna svoboda pri izbiri zdravnika. Vsak član si more poiskati zdravnika svojega zaupanja. Gre lahko tudi k specialistu, če to zahteva njegova bolezen.

Kaj nudi pravzaprav bolniška blagajna svojim članom?

Bolniška blagajna ne more povrniti bolnim članom vse škode, ki je nastala radi bolezni. Njen delokrog je omejen na povračilo efektivne škode, ki je nastala radi zdravljenja bolezni. Zato seveda bolniška blagajna ne more povrniti izgube, nastale radi delovne nesposobnosti v trgovini.

Bolniška blagajna povrača tudi stroške za operacije, seveda mora v takih slučajih odločiti zdravnik bolniške blagajne, da je operacija potrebna.

Pri kroničnih obolenjih, ki so dolgotrajna, se more dovoliti samo en zdravniški poset dnevno.

Člani so dolžni vsako obolenje takoj prijaviti bolniški blagajni, mesečno pa morajo po prijavnici sporočiti blagajni vse stroške, ki so jih tekom meseca imeli pri zdravljenju. Naravno je, da blagajna izplačuje izdatke takoj po prijavi v gotovini.

Člani imajo pravico lečenja zob in zobnih bolezni ter plombiranja, toda le po določeni tarifi. Dovoljene so tudi luksuzne izdelave, seveda trpi v takem slučaju razliko nad običajnimi stroški član sam.

Člani imajo tudi pravico dobivati zdravila na podlagi originalnih zdravniških receptov. Za zdravila povrne blagajna 75 %, ostanek plača vsak član sam. Isto je pri očalih, protezah itd.

Žene članov imajo pravico do porodnine, če ne povijajo v sanatorijih ali klinikah. Ta prispevek se ravna po vrsti članstva.

Bolniška blagajna plača stroške zdravljenja v bolnicah, ki ne sme trajati dalje nego osem tednov. Ta okolnost ne odvzema članom pravice, da ne bi smeli izbrati po lastni želji sanatorija ali zdravilišča. Bolniška blagajna seveda pa plača stroške v izmeri po njej določenih sanatorijev in zdravilišč. Razliko mora plačati član sam.

Član ima pravico na odškodnino pri posebnih zdravljenjih v raznih zdraviliščih, toda le v slučaju, da je rekonvalescent po kaki večji operaciji, ali če je objektivno dognano, da je tako lečenje neobhodno potrebno.

Razven tega plača blagajna stroške pogreba obitelji, odnosno naslednikom svojega člana po določeni odškodninski lestvici.

V izrednih prilikah morejo člani zahtevati od uprave blagajne tudi nekak prispevek za vzdrževanje, to pa le v slučaju njihove začasne delanezmožnosti. O tem ali naj se dá prispevek in v kateri višini, sklepa uprava bolniške blagajne. V nobenem primeru nima član pravice sodnijsko zahtevati takega prispevka.

To je v kratkih potezah očrtan način, kako se zamišlja zavarovanje trgovcev za slučaj bolezni. Važno je omeniti popolno svobodo pri izbiri zdravnika, tako da faktično ne zdravi blagajna sama, nego le z odškodnino poravna stroške za zdravljenje.

Ustanovitev društva „Trgovski dom“ v Ljubljani

Pomembna akcija našega trgovstva — znak stanovske zavesti in trgovskega ponosa

Že pred 25 leti se je med ljubljanskimi trgovci porodila misel za zgradbo lastnega doma, v katerem naj bi se zbiral ves slovenski trgovski živelj in ki bi naj bil središče vsega organizatornega življenja slovenskega trgovstva. Senior slovenskih trgovcev g. Ivan Jelanič in st. je sprožil to idejo ter jo z votiranjem primerne vsote postavil tudi na realna tla. V vrstah svojih tovarišev je našel dokaj posnemalcev, vendar mu ni bilo dano, da bi mogel uresničiti ta svoj načrt že pred vojno. Materijalne težave, v še večji meri pa stanovska mlačnost in indiferentnost so zavirale njegovo idealno delo in do reali-

zacije načrta ni prišlo. Ideja pa ni zamrla, živela je naprej in nujna potreba po lastnem krovu je primorala ljubljansko trgovstvo, da se je v zadnjem času intenzivnejše oprijelo te akcije. Vršilo se je nekaj sej, razgovorov, intervencij in danes smemo z zadoščenjem ugotoviti, da je temeljni kamen za stavbo, ki bo v ponos ne samo ljubljanskemu, ampak slovenskemu trgovstvu sploh, takorekoč že skoro položen.

V ponedeljek dne 10. januarja 1929 se je vršil v posvetovalnici Zbornice TOI ustanovni zbor društva »Trgovski dom« v Ljubljani, ki ima po svojih pravilih namen preskrbeti trgovskim organizacijam primerne društvene prostore in v to svrho zgraditi in vzdrževati lastno poslopje. Z besedami iskrenega zadovoljstva je pozdravil in otvoril zbor g. Ivan Jelačin st., ki je z izrednim zadoščenjem mogel ugotoviti, da je prišel njegov načrt, zasnovan v časih najhujših nacionalnih borb, v štadij realizacije in da že vidi pred seboj stavbo, nad katero bo ponosno vihrala slovenska trobojnica. Historijat, ki ga je podal o tem vprašanju, je bil prav zanimiv in bo eden najlepših odstavkov v zgodovini slovenskega trgovstva. G. Jelačin st. se je v svojem govoru zahvalil vsem, ki so pri tem delu pomagali, zlasti organizacijam, ki so tudi poslale na ustanovni zbor svoje zastopnike. Prisrčno je pozdravil zastopnike Zbornice TOI, Zveze trgovskih gremijev za Slovenijo, Gremija trgovcev v Ljubljani, Gremija trgovcev za ljubljansko okolico, Trgovskega društva »Merkur«. Društva trgovskih potnikov in zastopnikov, Društva industrijcev in veletrgovcev v Ljubljani, Trgovskega bolniškega in podpornega društva in Trgovskega dobrodelnega društva »Pomoč« v Ljubljani.

Po govoru predsedujočega je podal g. Ivan Jelačin ml. obširno poročilo o društvenih pravilih in o motivih, ki so bili merodajni tako za obliko društva, kakor tudi za posamezna določila pravil. Pri sestavljanju pravil so sodelovali zastopniki vseh včlanjenih organizacij, zato predlaga, da se sprejmejo od oblasti že odobrena pravila v celoti, brez vsakih sprememb. Pravila so bila nato soglasno sprejeta.

V daljšem govoru je nato generalni tajnik Zbornice TOI gosp. dr. Fran Windischer orisal položaj slovenskega trgovca pred vojno, ko je bil pastorka v državi, govoril je o njegovih mukah in bojih in nato o vlogi, ki jo zavzema danes v svobodni državi in posebej v narodnem gospodarstvu. V novem trgovskem domu se bo zbiralo vse, kar predstavlja jedro in kader slovenskega gospodarstva. Naprošen od pripravjalnega odbora, da predlaga kandidate, ki bi jih bilo izvoliti v predsedstvo novega društva, imenuje g. dr. Windischer predvsem g. Ivana Jelačina st., povdarjajoč v izbranih besedah njegovo delovanje in njegove uspehe; g. Jelačin st. je prototip slovenskega trgovca, pa tudi slovenske marljivosti, delavnosti in vztrajnosti. G. Ivan Jelačin st. je bil promotor ideje, on naj bo tudi predsednik novega društva.

Besede in predlog g. dr. Windischerja je sprejel zbor z glasnim odobravanjem.

Gosp. dr. Fran Windischer je zatem imenoval kandidate tudi za druga mesta v upravi društva. Soglasno so bili izvoljeni za predsednika g. Ivan Jelačin st., za podpredsednika g. Ivan Gregorc in g. Alojzij Sušnik, za tajnika g. Karol Seljak in za blagajnika g. Janko Lozar.

Za izvolitev in izkazano zaupanje sta se iskreno zahvalila predsednik g. Jelačin st. in g. Gregore, a g. dr. Fran Windischer je ponovno povzel besedo in podčrtal važnost in pomembnost momenta, izražajoč pri tem željo, da bi raz trgovskega doma prav kmalu zaplapolala slovenska trobojnica.

Sledilo je poročilo g. Ivana Jelačina ml., ki je podrobno obrazložil finančni načrt, navedel že razpoložljiva sredstva in akcije, ki jih bo podvzeti za pridobitev še potrebnih vsot. Ob dobri volji bo mogoče začeti z gradbo že prihodnjo pomlad. Predlaga, da se pooblasti predsedstvo, da takoj kupi zemljišče v Simon Gregorčičevi ulici, tik ob parceli, kjer se zgradi Trgovska akademija.

Gosp. Gregore je predlagal, da se z nakupom zemljišča še počaka, toda po prepričevalnih besedah, ki jih je nato izpregovoril podpredsednik Zveze trgovskih gremijev g. Jos. J. Kavčič in ki so izzvale burno odobravanje celega zbora, je bil predlog gosp. Jelačina ml. soglasno sprejet.

Zbor je izvolil tudi eksekutivo, v kateri bo poleg predsedstva še po 1 predstavnik vsake včlanjene organizacije. Za vodstvo administrativnih poslov društva je bil izvoljen tajnik ljubljanskega gremija g. L. Šmuc.

Pred zaključkom zborovanja sta še govorila g. Ivan Jelačin ml. in g. Jos. J. Kavčič. Svoje besede, polne lepe vzpodbude za skupno delo in za solidarnost vsega trgovstva, sta tudi podkrepila z gesto požrtvovalnosti, ki naj bi našla v vrstah našega trgovstva obilo posnemalcev.

Pomembno zborovanje je zaključil g. Ivan Jelačin st. s toplimi besedami zahvale vsem navzočim za sodelovanje pri velikem delu za prosep slovenskega trgovca.

TO IN ONO

Vzglédna trgovca

Koncem leta 1901 je umrl v Beogradu ugledni trgovec Nikola Radojković; tri leta pred njim pa brat Vasa Radojković. Rodom iz Šabca, sta brata bila v mladosti siromašna, se moško borila z življenjem in za napredek ter sta ostala brez potomcev. Njun imetek je bil za tiste čase velik, ker je znašal vrednost pol milijona dinarjev. In Nikola je ostavil napisano zadnjo voljo, naj se uporabi za gradbo Trgovske akademije v Beogradu. Svojo voljo je izrazil takole: »Koristiti narodu je bila moja prva želja in je moja poslednja volja. Vse, kar sva imela moj brat, pokojni Vasa in jaz, nama je prinesla trgovina. Zato sem sklenil, da vse imetje svoje in brata Vase, ki sem mu bil dedič, ostavim na korist srbske trgovine...«

Imetje bratov Radojkovićev je medtem naraslo na preko osem milijonov dinarjev in zdaj se izvršuje poslednja volja Nikole. Na oglu Milevine in Cvetinjske ulice, blizu Sokolskega doma se dviga impozantna stavba. Že letos poleti se vanjo preseli Trgovska akademija, ki dobi ž njo moderno urejeno trgovsko šolo. V prizemlju bodo kopeli, telovadnica in stanovanja za sluge; v visokem pritličju bodo pisarne, stanovanje direktorja, tajnika in dve učilnici. V prvem in drugem nadstropju bo 12 učilnic z garderobami, kabineti ter fizikalno-kemično dvorano. Tu bo sta tudi dve knjižnici in dvorana za svečanosti. V poslopju bo imelo prostora 500 učencev in učenk Trgovske akademije in slušatelji abiturijentskega tečaja. Privredni oddelek vseučilišča se preseli v staro hišo Akademije v

Bitoljski ulici; tam najde prostora tudi Višja ženska obrtna šola. Tako sta brata trgovca, dasi sama brez otrok, poskrbela za trgovske otroke, ki najdejo v njuni zadružbini izobrazbe za trgovski poklic. Najboljši dijaki prejemajo iz imetka Radojkovičev tudi ustanove in sicer Srbi brez ozira na njih veroizpovedanje, torej tudi židje. Ko so namreč izkušali pridobiti Nikolo, da določi le pravoslavne Srbe kot upravičence za ustanove, je izjavil: »Židje so odlični dijaki. Naj se torej naši dijaki vžgledujejo na židih, da postanejo tudi odlični. Kako bi bilo to, ako bi boljši židje gledali, da imajo slabši dijaki ustanove ter da se tako dela v mojem imenu? Ne, tega nočem nikaikor!« — Tako širokega duševnega obzorja je bil srbski trgovec l. 1901. Takrat še ni bilo govora o Jugoslaviji. Zato je danes vprašanje, imajo li tudi Slovenci in Hrvatje pravico do njegovih ustanov. V duhu njegovem bi jo imeli vsekakor. Naši trgovci pa naj posnemajo take pokojne tovariše! Radojkovičev je Slovencem zelo potreba: graditi nam je še marsikaj.

Privrednik

Dr. Vel. Bajkić je poizkusil, da pojasni pojem besede »privrednik«, ki ga uporabljamo v gospodarskem življenju. »Privredništvo« bi izrazil Francoz z »monde economique«, a Nemeč z »Wirtschaftskreise«; privrednik bi se torej lahko reklo po nemško Wirtschaftler, a beseda se ne rabi. Toda besedi privrednik in privreda sta celo srbskemu ljudstvu nerazumljivi, ker sta literarni novi skovanki in se uporabljata šele zadnja leta. Obe besedi sta stvorjeni iz čiste srbske besede priredljivati, kar po Vuku Karadžiću pomenja: donašati korist, hasniti. Ali zmisel besed privrednik in privreda se ne sklada s tem, kajti privrednik ni koristnik, privreda ni korist ali hasek. Privreda pomenja sredstva in delo za zadovoljevanje vsem človeškim potrebam; privreda pomenja proizvodnjo in cirkulacijo dobrin. Privredniki so torej zemljedelci, trgovci, industrijci, banekarji, spediterji itd., vsi, ki dobrine ustvarjajo, razpečavajo in razpošiljajo. Mislimo, da je naša slovenščina vendarle jasnejša, kadar uporabljamo besede: narodno gospodarstvo, gospodarski krogi, gospodarski poklic ali pridobitnik, ekonom. Ako niti Srbi ne razumejo besede privrednik, ni čudno, da se je otepamo Slovenci.

Zavarovanje

Zavarovanje je ena najvažnejših gospodarskih potreb in brez zavarovanja ne more biti noben posestnik ali gospodar.

Zlasti potrebuje požarno in življensko zavarovanje tako posestnik hiše ali gospodarstva, kakor uradnik, delavec ali kmetovalec. Kdor ima premičnine ali nepremičnine, treba je, da jih zavaruje proti škodi od požara, ker le v tem slučaju mu odškodnina nadoknadi nastalo škodo. Življensko zavarovanje pa preskrbi človeka za starost, ko pride bolezen in oslabelost, ko odpove delavna in pridobitna moč; to zavarovanje preskrbi tudi sorodstvo zavarovanca za slučaj njegove prejšnje smrti.

So še druge vrste zavarovanja, ki so v isti meri potrebna, kakor: zavarovanje proti telesnim nezgodam, proti škodi od vlomске tatvine, transportno zavarovanje itd.

Za provedbo zavarovanja proti škodi od požara ter življenskih zavarovanj, bodisi za večje ali manjše zavarovalne glavnice, kakor tudi za vse ostale vrste zavarovanja, priporočamo naš najstarejši domači zavarovalni zavod »Croatia«, zavarovalna zadruga, ki je bila leta 1884 ustanovljena od občine svobodnega in kraljevskega glavnega mesta Zagreba, je tedaj več kot 45 let star zavod.

Zavarovalne vsote v vseh poslovnih panogah znašajo danes pri »Croatiji« preko 9 milijard dinarjev.

Število zadružnih članov znaša okoli 100.000.

Jamstvena sredstva zavoda znašajo okoli 80 milijonov dinarjev.

Centrala »Croatie« nahaja se v Zagrebu, Maravska ulica šte. 1, v lastni palači.

Podružnice in glavna zastopstva so v sledečih mestih: Banjaluka, Beograd, Dubrovnik, Ljubljana, Maribor, Novi Sad, Osijek, Sarajevo, Split, Subotica, Šibenik, Veliki Bečkerek.

Lastne svoje zgradbe ma »Croatia« v Zagrebu, Ljubljani, Splitu, Osijeku, Subotici in Banjaluki.

Svetska konjunktura v letu 1928

Depresija, ki je vladala v letu 1927 nad evropskim gospodarstvom, je povzročila nekoliko živahnjejšo gospodarsko delavnost v 1928. letu. To leto se je zunanja trgovina v posameznih državah nekoliko ugodneje razvijala. Znamen napredek je dosegla Francija posebno po stabilizaciji franka. Na Fran-

coskem se je razvila velika delavnost ter skoro primanjkuje delavnih moči, tako, da ni govora o brezposelnosti. Poleg velike produktivne intenzivnosti pa se ne občuti pomanjkanje kapitalov, nego je bilo Franciji celo mogoče dati v inozemstvo kratkoročne kredite. Samo kratkoročni krediti, ki jih je dobila Nemčija, se cenijo okoli ene in pol milijarde rentnih mark. Tudi v Italiji je bilo opaziti izvestna izboljšanja. Poboljšanje konjunkturo v Franciji in Italiji je prišlo v prid Švici. Napredek je zaznamovati tudi v Belgiji, na Nizozemskem, v Španiji in na Portugalskem. Tudi Poljska stalno napreduje kljub pomanjkanju kreditov. Čehoslovaška je dosegla zmanjšanje brezposelnosti na najnižjo težko tekem obstoja.

Na Balkanu je bila to leto slaba žetev, tako da se ga lahko uvrsti med države s slabo konjunkturo, kamor spadajo poleg Anglije in Rusije tudi Nemčija in Avstrija. Na Angleškem je kljub vsemu naporu v glavnih industrijah kot so rudarstvo, strojna in tekstilna industrija ter pomorstvo in premogovniki, nastopilo poslabšanje. Tudi proizvodnja železa in jekla je padla, število brezposelnih pa se je povečalo na primer v oktobru na 1,142.100 napram 1,118.200 v prejšnjem letu. Angleška banka si je ves čas prizadevala obdržati diskontno mero na 4 in pol odstotka, torej pod diskontno mero Newyorka, da tako obdrži London pozicijo finančnega centra. Rusija živi še vedno v depresiji. Zaenkrat ni opaziti posledic popuščanja v seljaški politiki in dviganju cen žitu. Tržišče je še vedno slabo preskrbljeno s kmetijskimi proizvodi.

Ostali svetovni deli kažejo naslednjo sliko: Na Japonskem napreduje proizvodnja, na Kitajskem se je življenje po političnih prevratih nekoliko umirilo in gospodarstvo zopet napreduje, Indija prospeva, v Avstraliji je povoljna letina pšenice popravila stanje. Napredek je tudi v državah Južne Amerike, v Severni Ameriki pa je posebno dober gospodarski položaj Kanade. Združene države so menda zopet po lanskoletnem malenkostnem nazadovanju na pragu izvršine konjunkturo. Vendar izgleda, da bogati domači kapitali ne zadostujejo za rekordno konjunkturo, ker se je povišala diskontna mera na 5 odstotkov. Tozadevno se pričakujejo v tem letu nove spremembe in more se računati s tem v zvezi s slabšim zalaganjem evropskega gospodarstva z ameriškim kapitalom.

Kreditne zadrugе v Jugoslaviji

Glavna zadrugna zveza v Beogradu je napravila zanimivo statistiko o stanju kreditnega zadrugarstva v naši državi.

V Sloveniji je 183.495 zadrugarjev v 425 zadrugah. Na posamezno zadrugo odpade 315 članov. Člani imajo 718 milijonov 461.083 Din kredita ali 5381 dinarjev na člana. Stanje članskih vlog je 995.670.494 Din, torej 7308 Din na člana. Krediti zadrug na tekočih računih znašajo 71.210.868 Din ali 16.755 dinarjev na zadrugo. Vloge na tekočih računih znašajo 151.271.384 Din ali 355.932 Din na zadrugo.

Hrvaško zadrugarstvo obseza 633 zadrug z 58.265 člani. Po 147 članov odpade na posamezno zadrugo. Krediti članov znesejo 77.357.964 Din ali na člana 928 dinarjev. Članske vloge so 109.022.740 Din ali na člana 1309 Din. Krediti na tekočih računih znesejo 26.923.055 Din, vloge pa 351.030.229 Din, torej 73.340 Din na zadrugo.

V Srbiji ima 833 zadrug 47.361 članov. Na zadrugo odpade po 57 zadrugarjev. Članski krediti znesejo 59 milijonov 859.000 Din, vloge pa 42 milijonov 776.875 Din ali 903 Din na člana. Krediti na tekočih računih znesejo 38.066.944 Din ali 17.779 Din na zadrugo. Vloge na tekočih računih znesejo 253.313.518 Din, to je 11.818 Din na zadrugo.

Iz teh podatkov je razvidno, da stoji po kreditni moči na prvem mestu Slovenija, ker je slovensko zadrugarstvo finančno jače nego celokupno zadrugarstvo v ostalih krajih naše države.

Statistika stečajev leta 1928 v naši državi

Po izkazu Jugosl. društva za zaščito vjerovnika bilo je tekom prošlega decembra 87 službeno razglašanih stečajev napram 80 v istem mesecu prejšnjega leta. Torej sedem stečajev več ali za 8,75% več. Od teh stečajev jih je bilo 6 v Hrvaški in Slavoniji, 73 v Srbiji in Črni gori, 5 v Sloveniji in Dalmaciji ter 3 v Vojvodini. V celem pretečenem letu je bilo vkupno 917 stečajev napram 1060 v letu 1927. Bilo je 143 ali 13,5% stečajev manje zadnje leto. Po pokrajinah se razdele ti stečaji takole (številke v oklepajih se nanašajo na prejšnje leto):

Hrvaška in Slavonija	80	(113)
Srbija in Črna gora	682	(718)
Slovenija in Dalmacija	80	(104)
Bosna in Hercegovina	17	(31)
Vojvodina	58	(94)

Iz pregleda je razvidno, da se število stečajev manjša. V Srbiji je res primeroma mnogo več stečajev kot v ostalih pokrajinah, vendar pa bi se sedanje številke znatno zmanjšale, če bi se v Srbiji ne všteli tudi razni netrgovski stečaji (privatniki, intelektualci, obrtniki, kmetovalci in slični).

Novozgrajene železniške proge v naši državi

Od 1919. leta pa do 1. 1928 se je v naši državi zgradilo 12188 km proge za Din 1.615.234.000.—. Na posamezne pokrajine odpade: Srbija 3664 km za Din 775.785.368.—; Južna Srbija 227 km za Din 126.723.288.—; Bosna in Hercegovina 821 km za Din 55.643.660.—; Vojvodina 375 km za Din 84.575.637.—; Hrvaška in Slavonija 445 kilometrov za Din 461.884.226.—; Slovenija 375 km v vrednosti Din 51.063.600.—; Dalmacija 233 km za Din 59.558.624.—. Poleg tega velja proga Kragujevac—Kraljevo, dolga 563 km, Din 182.472.242.—, toda ni še popolnoma dovršena. Gradijo se pa naslednje proge: Kraljevo—Raška, Raška—Kos. Mitrovica, Prokuplje—Kuršumlja, Bitolj—Prilep, Priština—Drenovac, Trebinje—Bileće, Raštelica—Bradina, Beograd—Pančevo, Rogatec—Krapina, Bakar—pristanišče. Vse te proge merijo 3401 km in je preračunjeno, da bodo veljale dinarjev 1.209.731.693.—, dosedaj pa je že potrošenih Din 318.663.731.—. Tako stane povprečno vsak izdelan kilometer proge okoli Din 1.325.048.—.

Ameriška posojila

Po najnovejših statistikah je Amerika posodila Evropi dosedaj 180 milijard dinarjev. Največ je investiranega ameriškega denarja v Nemčiji in sicer okoli 65 milijard dinarjev. Na drugem mestu je Francoska z 215 in na tretjem Italija z okoli 155 milijardami dinarjev. Takoj za Italijo je Belgija. Južni Ameriki pa so posodili severoameriški strici okoli 74 milijard dinarjev.

Koliko daje državi monopoli

Uprava državnih monopolov je zbrala podatke o svojih dohodkih v mesecu septembru 1928. Po teh je znašal celokupni dohodek od monopolskih predmetov v tem mesecu 207.000.000 Din. Ta vsota prekaša dohodke, predvidene za 1 mesec, za vsoto 74 milj., je pa manjša od dohodkov v istem mesecu minulega leta za 37 milj. Din.

Z ozirom na posamezne predmete so znašali dohodki (v oklepajih je označen odnos napram dohodkom, predvidenim v proračunu):

od tobaka 1479 milj. Din (+ 68 milj.),
od petroleja 121 milj. Din (— 555 tisoč),
od vžigalic 113 milj. Din (— 275.000),
od cigaretnega papirja 12 milj. Din (+ 600.000),
od soli 23 milj. Din (+ 840.00).

V periodi od 1. aprila do 30. septembra leta 1928 znašajo dohodki skupno 1.1964 milj. Din, v budžetu pa je predvidenih 1.1977 milj. Din. V isti periodi minulega leta so znašali dohodki 1.2057 milj. Din in sicer:

od tobaka 8047 milj. (+ 58 milj.),
od soli 1147 milj. (— 18 milj.),
od petroleja 436 milj. (— 323 milj.),
od vžigalic 607 milj. (— 92 milj.),
od papirja za cigarete 703 milj. (+ 2 milj.),
razni dohodki 11 milj. (— 1 milj.).

Iz prednjega je razvidno, da izvzemši tobak in do gotove mere papir za cigarete, vsi monopolski predmeti padajo.

Dohodek od soli je padel radi uvedbe novega sistema prodaje soli po fiksirani ceni. Dohodek od petroleja je padel radi tega, ker se v letnih mesecih uvozi manj petroleja, poleg tega pa se je v tem letu plačala za petrolej, namenjen v poljedelske svrhe, monopolska taksa samo v višini 10 par mesto 4 Din.

Dohodek od vžigalic je padel radi novega sistema prodaje ter radi velike uporabe umetnih vžigalnikov in uvajanja električne razsvetljave.

Kako so izumili film

Nekaj dalje kakor pred tridesetimi leti sta prišla v francoskem Lyonu dva meščana k ravnatelju kavarnice Grand Café na Boulevardu des Capucines in ga prosila, naj jima da v najem veliko dvorano za prirejanje kinematografski hpredstav. Ravnatelj se je čudil, kajti o takih predstavah še ni slišal. »Gre za neko vrsto magične svetiljke, ki sva jo popolnila na ta način, da se na platno metane slike gibljejo, namesto da stoje. To so žive fotografije,« sta pojasnjevala. »Bil bi prvi javni poizkus. Prepričana sva, da pojde dobro, ker v najini delavnici sva aparat preizkusila že večkrat.« Ker sta trgovca ponudila dovolj visoko jamščino, sta dvorano dobila za predstave. Že naslednjega dne je bil obisk ogromen.

Lyonca sta bila brata Auguste in Louis Lumiere. Industrijalci in strokovnjaki, ki so se bavili z mehaniko, elektrotehniko in fotografijo, so se pred njima že dolgo mučili s problemom živih slik, s produciranjem življenja v gibanju. Edison je bil že izumil kineoskop, s katerim je, uporabivši Mareyev sistem, vzbujal iluzijo premikanja s pomočjo silno brzega kretanja slik. Ali ta aparat je bil nepopoln in uporabljal ga je lahko le en gledalec, ki si je moral škatlo z lečo tiščati na oči. Bila je to vrsta aparatov za stereoskopske prizore. Princip je bil pač tu, toda šele brata Lumiere sta izumila kinematograf. Bila sta očeta izuma, ki mu je bil Edison ded.

Program prve predstave je bil seveda še silno skromen in preprost. Oglas je nosil sledečo razlago: »Aparat kinematografa, izumljen po gospodi Avugstu in Alojzu Lumiere, omogoča s serijo trenutnih fotografij zbiranje vseh gibov, ki so se menjali pred objektom v določenem delcu časa. Aparat prikazuje te kretanje eno za drugo in projicira slike v naravni velikosti na platno pred občinstvom.« Senzacija je bila kajpak ogromna. Ljudje so gledali, kako odhajajo delavci iz tovarne, kako teče vlak, kako koraka polk, kako se igra in pretepa deca v parku, kako skače vodomet i. p. Vsem gledalcem so bile predstave takoj zelo všeč in radi so plačali petdeset santimov. Slike pa so se še tresle in dolgo je trajalo, da so postale naravno mirne. Razvoj je velikanski. Umetnost, tehnika, industrija in banke so dvignile izum do viška, ki pa vendarle še ni najvišji. Leon Gaumont obeta, da se popolni izum še z naravnimi barvami, z reliefnim vtiskom in z glasovi. Takrat bo šele podajal kino popolno iluzijo življenja. Morda ni več daleč do tja.

Statistični podatki o naši trgovinski mornarici

Tonaža vseh naših parobrodskih družtev je znašala:

	brutto	reg. t.
leta 1921	114.388	
leta 1923	134.430	
leta 1924	155.255	
leta 1925	173.282	
leta 1926	224.710	
leta 1927	244.247	

To leto so naročeni še novi parobrodi in tonaža se bo koncem leta sigurno povečala še za kakih 30.000 ton.

Glavna parobrodna društva, ki so registrirana pri naših sodiščih, so:

Ime društva	Ustanov.	Del. glav.	Kapac.
Atlan. Plovid.	1922	30,000.000	106.026
Dubrov. Parop.	1909	—	—
Jug. Am. Plov.	1924	6,500.000	78.150
Oceani	1923	30,000.000	36.050
Jadr. Plov.	1922	12,000.000	16.771
Progres d. d.	1925	1,000.000	22.801
Prek. Plovid.	1922	4,833.000	—
Ilirija d. d.	1925	4,000.000	3.800
Topić Plovid.	1926	500.000	9.200
Levant d.s.o.j.	1924	240.000	16.800
Boka d. d.	1922	—	—
Prvo dalm.	1907	910.000	—
Beton d. s. o. j.	1921	225.000	—
Kaštel Plovid.	1911	2,000.000	—
Hum	1915	400.000	—
Mak. Plovid.	1924	500.000	—
Vesna	1920	7.560.000	—

Od teh parobrodskih družtev imajo Jugoslovensko - Amerikanska Plovidba d. d., Parobrodarska d. d., Progres in Slobodna Plovidba d. d. Topić vpisane delniške glavnice v zlatu.

Skupno štejejo vsa naša parobrodna društva 162 parobrodov. Od teh je registriranih za malo obrežno plovo 96, za veliko obrežno 12, za dolgo in prekomorsko plovo pa 54. Dolgi plovbi pripada 81% tonaže naše celokupne trgovske mornarice. Naglasiti je treba, da naša parobrodna društva ne održavajo niti ene prekoceanske potniške vezi, temveč potujejo vsi naši izseljenci in oni, ki se vračajo v domovino, na inozemskih parobrodih. Novo parobrodno društvo bo po svojem kapitalu najjačje delniško društvo med vsemi našimi, vključivši banke in industrije. Potreba jačanja naše trgovske mornarice je tem očitnejša, če pomislimo, da se izvrši 75% našega celokupnega izvoza in uvoza po inozemskih, največ italijanskih ladjah, a samo 24-6% po domačih brodih. Italijanska trgovska mornarica prevozi skoro trikrat toliko našega blaga kakor naši lastni brodi.

Naša pomorska trgovina se je gibala v letu 1926 z ozirom na blago, prevoženo z brodi, takole: Stotov %

Domači brodi	3,596.155	22.6
angleški	624.375	4.0
francoski	53.260	0.3
grški	400.745	2.6
italijanski	10,458.610	67.0
ostali	546.865	3.0

V tem letu so izvršili 90% celokupnega blagovnega prometa naši in italijanski brodi. Gotovo je, da naša mornarica kljub stalnemu napredku danes še niti iz daleka ni na oni stopnji, na kateri bi morala biti — samo ¼ vsega prometa se vrš po njej — in ji bo morala država v interesu trgovske osamosvojitve posvetiti najskrbnejša pažnja.

LISTEK

Maurice Dekobra

Nespodoben kompanjon

Nevarno je, biti z mladimi zakonci dober prijatelj. Ker sem bil prijatelj in zaupnik, sem si lanski dopust dobesedno pokvaril.

Že pet let obhujem z Gondewysovima. V La Baule smo se seznanili l. 1922 pri kohanju. Stal sem ob vrvi med Andréjem in Jacquélino. Valovi so nas bičali in zdaj pa zdaj je kdo izmed nas divje vzkriknil, kadar je morje pljusknilo preko nas. Močan val mi je vrgel gospo Gondewysovo v naročje, mene pa je pahnil gospodu med noge. Še isti večer smo večerjali za isto mizo, naslednjega dne smo se tikali, potem si je André izposodil pri meni osemdeset frankov, ki jih je izgubil pri igri, koncem meseca pa smo bili že neločljivi prijatelji.

Pet let je bilo naše prijateljstvo neizkaljeno. Pozimi smo skupaj posečali kino, poleti smo bili v istem letovišču in smo delali skupne ture v Andréjevem avtu. Jacquélina je sedela za krmilom, André poleg nje in ji je dajal nasvete, jaz pa sem sedel zadaj s kovčgi ter moral izvrševati nalogo razsednika.

Jacquélina je lepa žena 29 let, André je dobro ohranjen štiridesetletnik, a jaz sem čisto čeden plavolasec šestintridesetih let. André je podravnatelj v Crédit de Laou, jaz sem pooblaščenec družbe za nakupovanje in prodajanje zemljišč. Manj sem bogat kakor Carnegie, toda imam tudi manj skrbi. Ali bolje povedano, imel sem manj skrbi do meseca avgusta, do dneva, ko sem se odločil, da stanujem v mali vili Gondewysovi v Ver sur Mer ž njima skupaj. Ta zmešnjava v malem poslopju s stenami, tenkimi ko papirnate stene japonskih hiš, je imela zelo slabe posledice.

Že precej časa med njima ni vladalo več dobro razmerje. Duet teh dveh grlic ni bil več čist. Jacquélina je minolo zimo resno koketirala z nekim Argentincem, ki je poučeval v hotelu Royal plesati black bottom; vem pa tudi zanesljivo, da je imel André kratko ljubezničenje z Gildo Bretzel, lepo umetnico iz Moulin Rose. Bombo je vrgla Jacquélina, ki je na koncu nekega obeda po hudem prepiru z Andréjem vstala od mize in divje zagrozila svojemu možu: »Še besedo, in osleparim te s Polom!«

Polo, saj uganete, sem jaz! V resnici mi je ime Desiré, a Jacquélini se zdi, da je Polo bolje. Ali mi je treba pripomniti, da mi ni bila grožnja Jacqueline prav nič všeč? Okrenil sem se k soprogu: »Ljubi André, saj mi pač ni treba zagotavljanj...«

»... da se ti zdim strašna,« me je prekinila užaljena Jacquélina.

»Ali, mala Lina, tega nisem hotel reči. Nasprotno, prav zelo si mi všeč...«

André me je ustavil posmehljivo: »Tako... moja žena ti je torej prav zelo všeč. Ali, moj ljubi, nikar se ne drzni, da bi se ji približal, ker sicer...!«

»Saj veš prav dobro, da mi ne prihaja niti na misel, s tvojo ženo...«

A Jacquélina je dostavila: »Takle cepec!« — in togotna odhitela na vrt.

Od tega večera je bilo naše razmerje izkaljeno.

Še dvakrat je Jacquélina zagrozila svojemu možu, da ga oslepari z menoj, še dvakrat sem moral z ozirom na Andréja vabljivo čašo odkloniti od svojih ustnic. Zadnjič, ko sem zelo odločno protestiral, pa me je André vzel na stran in mi dejal: »Veš kaj, tvoj ogorčeni obraz pa ni posebno laskav zame!... Človek bi sklepal, da imam strašilo za ženo.«

»To je preveč! Torej tebi bi bilo ljubše, ako...«

»Nikakor ne... saj se le šalim. V istini ti popolnoma zaupam. Dokaz temu naj bo, da odpotujem za štirinajst dni v Bordeaux, kamor me kliče važna kupčija. Zaupam ti Jacquélino...«

André je bil približno teden dni odsoten, ko mi je Jacquélina rekla po neki večerji:

»Polo, moj mož me zanemarja. Že štiri dni mi ni pisal niti vrstice. Tako vedenje zasluži kazen. Nocoj ga bom s teboj prevarala.«

»Jacquelina!« — Prosil sem jo, naj vendar nekoliko resneje razumeva zakonske dolžnosti, in okoli desetih sem šel v svojo sobo.

Naslednje jutro pri zajtrku se mi je zdela Jacquelina nervozna in pripravljena za napad.

»Ali, ti si komičen patron, Polo!«

»Zakaj, Line?«

»Ponoči si imel sobo zaklenjeno.«

»Kako veš to?«

»Poizkušala sem vstopiti.«

»To ni bilo prav, Jacquelina... Ako bi André to slutil!«

»Nervozno me delaš s svojimi pomisleki. Ali zahtevaš morda, naj se odrečem življenju, dokler je André v Bordeauxu? Prisegam, v štiriindvajsetih urah se maščujem. Zdaj veš.«

Ko sem stopil dva dni kasneje v obednico, sem opazil, da je pripravljeno le za eno osebo. Jacquelina je vstopila.

»Danes zvečer me moraš oprostiti: našla sem kavalirja, ki ve, kaj se spodobi. Nič se ne vznemirjaj, ako se vrnem šele zjutraj!«

»Ako to storiš, Line, se s prvim vlakom odpeljem v Pariz!«

»Ah, vrniti se hočeš k materi.«

»Ne, a nočem biti priča tvojega vedenja, ki ga obsojam.«

»Ne pridigaj, prečastiti!... Moj ljubi Polo, treba ti je le še okroglega klobučka in dolge črne suknje, pa boš popoln pop! Resnično te obžalujem...!«

Dva dni sem že v Parizu. Zdelo se mi je pametneje, da izginem, nego da bi bil priča njenih neumnih pustolovščin.

Ko sem danes zjutraj vstal in se poln tuge spominjal lepih dni v Ver sur Mere, mi je sčarica prinesla pošto. Na ovitku pisma sem spoznal Andréjevo pisavo, in čital sem sledeče vrste:

Gospod, zaupal sem Vam in samega sem Vas pustil z Jacquelino, ker sem upal, da boste svojo dontišljivo krotili. Ko pa sem se brez napovedi vrnil iz Bordeauxa, sem zasačil Jacquelino z nekim Rasto, o katerem niti ne vem, kakšne narodnosti je. Skandal je že znan po vsi obali, in vse se mi posmehuje. Po vsem, kar smo storili za Vas, menim, da bi bila Vaša najmanjša dolžnost: prihraniti mi tako sramoto. Ljudje govore: »Gospa Gondewys je imela moža in ljubimca, kaj ji je bilo treba iskati še drugod zabave!« — Gospod, vsaka beseda je odveč. Krivi ste, da se je moj zakon razbil; dostojno gospo pa ste pognali v obup. Ali se vede tako resničen prijatelj? Ne poznam Vas več, gospod! André.

Trikrat sem prečital to pismo. Ves sem nesrečen, in samo radoveden zvedeti, kaj bi bili storili Vi na mojem mestu.

DRUŠTVENE VESTI

Srebrni jubilej dela gen. ravnatelja Tykača

Povodom tega jubileja je poslal predsednik Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani g. dr. Fran Windischer naslednje pismo:

V Ljubljani, dne 2. januarja 1929.

Preblagorodni gospod

generalni ravnatelj Alojzij Tykač,

predsednik Društva denarnih zavodov itd. itd.

v Ljubljani.

Dopustite, gospod generalni ravnatelj, da Vam v imenu Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo, matice trgovskega organiza-

tornega gibanja, izrekam te dni, ko po pravici slavite srebrni jubilej svojega prezaslužnega delovanja v najstarejšem in najodličnejšem bančnem zavodu v Sloveniji, pristrčne in iskrene čestitke, katere spremljajo globoko občutene želje, da bi v vedri bodočnosti mogli delovati še nedogledno dobo zdravih let tako uspešno in plodonosno kakor ste delovali v vsebine polni preteklosti.

Vaš petindvajsetletni jubilej je praznik vsakdanjega premišljenega, smotrenega in odgovornega dela, ki mu je bil vedno vzvišen cilj povzdiga gospodarskega blagostanja ter dobrobit domovine. Naše denarstvo in naša industrija ter naša trgovina ve ceniti preštivilne Vaše zasluge ter Vam je hvaležno za Vašo trudaljubno prizadevnost in za skrbno nego mnogostranskih potreb, koristi in pridov.

Sam mož neutrudne marljivosti, preudaren in skrben gospodar, ki mu je redno vsakdanje delo resnična in nepogrešna potreba, ste nam vzgojili tekom petindvajsetletnega trudoljubnega dela celo vrsto dobrih in večjih delavcev v naši bančni stroki, ki so ji, ker je mlada in nima v davnino segajočih tradicij, živo potrebni. To zaslugo za naš gospodarski naraščaj bi želeli kot združba, ki zastopa gospodarje in sotrudnike, pri tej priliki prav posebno naglasiti in Vam izreči svojo udano hvaležnost in svoje spoštovanje.

Sprejmite, veleccenjeni gospod predsednik, iskreno zagotovilo našega trajnega spoštovanja.

* * *

Predsedstvo je prejelo nato naslednji odgovor:

V Ljubljani, dne 2. januarja 1929.

P. n. predsedstvo

Trgovskega društva »Merkur«

v Ljubljani.

Globoko ginjen se Vam zahvaljujem za prelaskave besede priznanja ob priliki moje 25 letnice v vodstvu Ljubljanske kreditne banke.

Moje skromno delovanje je bilo usmerjeno od samega začetka k solidni in moderni izpolnitvi vrzeli v slovenskem gospodarstvu, to je bankarstva. V takratnih razmerah to ni bilo lahko delo in zato mene dvakrat veselil, ako je bilo potem vendar koristno in zlasti pripomoglo k poglobitvi in razširjenju slovenskega trgovskega slovesa!

S posebnim veseljem se pa hočem vsikdar spominjati svojega truda, vzgojiti slovenski bančni stroki uradnike — ne birokrate, ki se smatrajo od mladih let kot pripadniki trgovskega stanu, ki se zavedajo, da je še vedno uradnikov preveč, dobrih izobraženih trgovcev pa premalo.

Vaše priznanje, kot faktorja, ki je dosegel ravno v organizaciji domačega trgovstva brezdvomno prvo mesto v državi, ki je bil srečen, da združi v svojem vodstvu najodličnejše predstavnike domače

privrede, mi daje povod, da vporabljaèe to priliko, zaèelim: Trgovsko društvo »Mercur« naj koraka od leta do leta k novim vspehom, v èast svojo, svojega stanu in slovenskega naroda!

Vam udani

A. Tykaè

VI. redna odborova seja Trgovskega društva »Mercur« za Slovenijo v Ljubljani se je vršila v petek, dne 28. decembra 1928 ob 20. uri v posvetovalnici Zveze trgovskih gremijev v Ljubljani. — Vodil jo je predsednik g. dr. Fran Windischer, ki je ob otvoritvi ugotovil sklepčnost in prísérno pozdravil navzoèe. — Naznanil je, da je zasluèni odbornik g. Ivan Zeleznikar vsled prezaposelnosti odloèil mesto odbornika. — Odbor mu je izrekel za njegovo koristno sodelovanje najlepšo zahvalo. Omenjal je, da sta bila prirejena dva jour-fixa, ki sta lepo uspela in utrdila vezi s èlanstvom. — Pri tej priliki so si stekli posebne zasluge za uspeli prireditvi godbeni ter pevski odsek in gg. Jos. J. Kavèiè, Anton Agnola, Janko Lozar, ki jim gre za to najiskrenejša zahvala. — Nato je poroèal o konstituiranju nove uprave Pokojninskega zavoda za namešèence. — S tem je dana moènost, da se krog zavarovancev znatno poveèa in razširi tudi na one nastavljenice, ki doslej niso bili deleèni starostnega zavarovanja. — Sledila je nato razprava o izplaèilu prispevka, namenjenega za zgradbo trgovskega doma društvu »Trgovski dom«, ki se je pod predsedstvom velezasluènega g. Jelaèina st. na obnem zboru konstituiralo. — Sklenjeno je bilo dati novo ustanovljenemu društvu na razpolago za zgradbo nabrano premoèenje ter je bil obnem izvoljen v eksekutivo društva g. dr. Fran Windischer. — Razpravljalo se je nato o pripravah za ples in konèno je g. Jelaèin st. v imenu odbora predsedniku g. dr. Franu Windischerju èestital k visokemu in zasluènemu odlikovanju z redom sv. Save III. stopnje, za kar se je g. predsednik prísérno zahvalil, zakljuèivši nato sejo.

V soboto 19. januarja t. l. se je vršil v veliki dvorani hotela »Union« tradicionalni »Mercurjev ples«. Odlièno v vsakem oziru je uspela ta prireditev osobito letos. Prvovrsten aranèma, okusna dekoracija prostorov, obisk in vse sploh je bilo na višku in je dalo temu veèeru toliko odliènosti, da mora biti Mercurjev odbor na to svojo prireditev v resnici ponosen. Ze od nekdaj se zbira na tem plesu elita slovenskih gospodarskih krogov, zlasti slovenskega trgovstva in trgovskega narašèaja ter najodliènejši reprezentanti našega mešèanstva. Mercurjev ples je torej ohranil v tekmovanju predpustnih plesnih zabav prvo mesto. Goste je sprejemal velezasluèni in poèrtvovalni Mercurjev predsednik g. dr. Fran Windischer. Njemu na strani je stal zelo ambiciozni društveni podpredsednik g. Jos. J. Kavèiè. Krasno uspelo prireditev so posetili v odsotnosti g. velikega èupana vladni svetnik g. dr. Andrejka s soprogo ter kot zastopnik obolelega komandanta dravske divizijske oblasti njegov pomoènik brigadni general g. Popoviè s soprogo. Poèastili so prireditev tudi komandant artilerijske brigade general g. Vukoviè in artilerijski polkovnik g. Jovanoviè. Castno zastopan je bil tudi oficirski zbor s ordonanènim oficirjem divizije g. kapetanom Vizjakom na èelu. Od predstavnikov naših gospodarskih korporacij in organizacij smo videli predsednika Zbornice TOI g. Ivana Jelaèina ml., nadalje predsednika Društva banènih zavodov gen. ravnatelja g. A. Tykaèa in z njim ravnatelj g. Tostija, Krofto in Švingerja. Plesa so se nadalje udeleèili med drugimi tudi naèelnik Gremija trgovcev g. Ivan Gregorc, predsednik društva »Trgovski dom« g. Ivan Jelaèin st., naèelnik Zveze obrtnih zadrug g. Josip Rebek, predsednik Jugosl. obrtne zveze g. Anton Rojina in še številni drugi odlièni predstavniki naše trgovine, obrti, industrije in denarstva. Navzoèi so bili tudi gen. konzul avstrijske republike g. dr. Pleinert, gen. konzul èSR g. Resl, italijanski gen. konzul g. Rainaldi ter èastna konzula Španije in Belgije gospoda E. Hieng in dr. M. Dular. Tudi ljubljanski èupan g. dr. Dinko Puc je bil med posetniki. Polonezo je otvoril predsednik g. dr. Windischer z gospo soprogo generala Popovièa. Za okusno dekoracijo dvorane in aranèma plesa ima tudi to pot najveèjo zaslugo g. Pavel Fabiani. Tudi ostali gg. odborniki so z veliko poèrtvovalnostjo pripomogli k izvrstno uspeli prireditvi. Priznanje gre tudi društvenemu orkestru pod vodstvom g. Vilka Lampeta, ob kojega zvokih se je ples razvil dokaj èivalno do ranega jutra.

Tajnik